

I 41788 (2 št. 29 29 39) pronicatelj

Poština plačana v gotovini

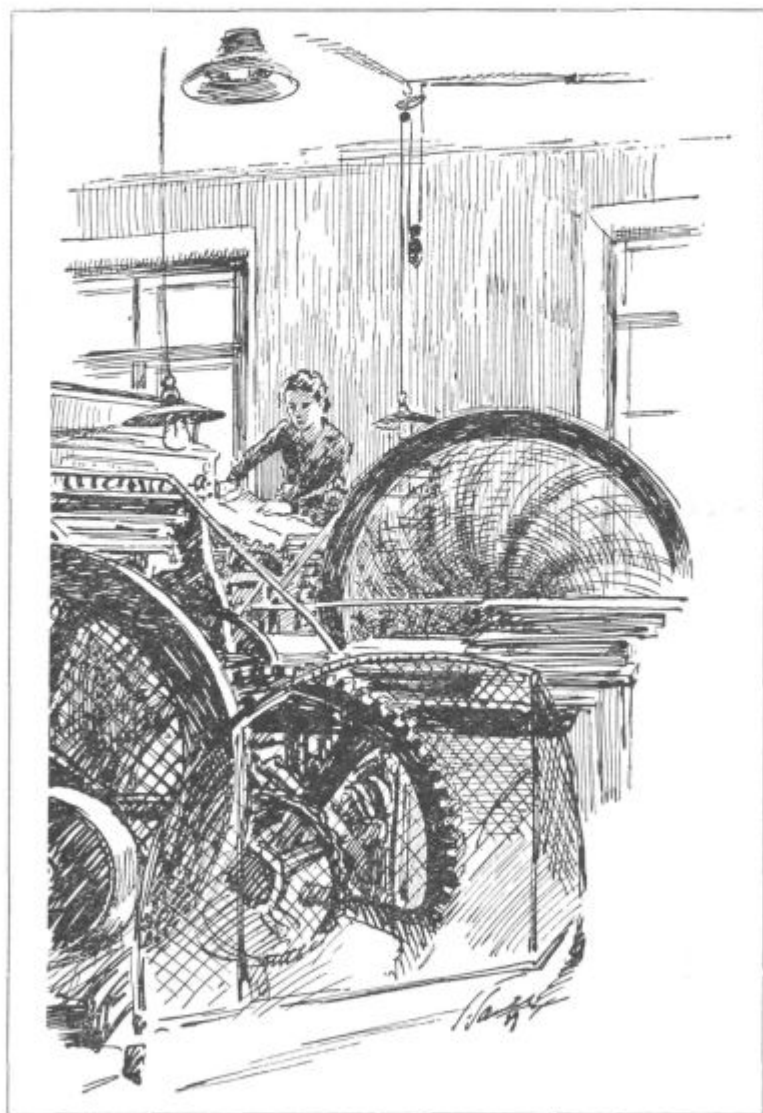
ŽIVLJENJE

25. KNJIGA

ŠT. 1-2

LETO XIII.

IN SVET

s. Santel: V tiskarni

„Življenje in svet“

Ilustrirana revija za poljudno znanstvo, leposlovje in javna vprašanja.

Izhaja dvakrat na mesec. — Celoletna naročnina 84 din, polletna 42 din, četrtletna 21 din, mesečna 8 din. — V Italiji 44 lir, v Franciji 50 frankov, drugod v inozemstvu 2½ dolarja. — Naročnina se plačuje vnaprej. — Posamezni zvezki po 4 din.

Št. ček. rač. pri Poštni hranilnici v Ljubljani 10.540.

Urejuje in za uredništvo odgovarja
IVAN PODRŽAJ

Uredništvo ne vrača rokopisov, ki jih ni naročilo. — Dopisi za uredništvo naj se pošiljajo na urednikov naslov: Ljubljana I, predal 171.

Uprava: Ljubljana, Aleševčeva ul. 16.

Oglasi po dogovoru

Izdaja za konzorej Iv. Podržaj. — Tisk Narodne tiskarne d. d. v Ljubljani, predstavnik Fran Jeran.

VSEBINA ŠT. 1-2:

Pet in dvajseta knjiga — Zdravnik in učitelj na novih potih (dr. Mirko Černič) — Mraz kot vir energije (dr. N. Richter - dr.) — Še je verjel (Ignac Koprivec) — Živali žive brez možganov (Tege) — Opankar (A. Hvala) — Vodna sila (M. Adlešič) — Rezervist Poljanec (A. Kappus) — Kratki in dolgi dan v življenju rastlin (tan) — Organizirajmo se! (Karel Čapek - erka) — Parcela 32 (Ernest Perochon) — Napoleonova Korzika (tor) — Legenda o prvi ženski — Skrivnostna zgodba (M. Zoščenko - A. Debeljak) — Ljubzenske radio postaje (J. Fabre - I. V.) — O Trdinovi »Rajski ptici« (I. Koštial) — Mali obzornik — Čudeži v naravi — Pomembna desetletnica — Naš pes — Pisan je svet.

V prihodnjih številkah bodo objavljeni naslednji prispevki: Beseda naša je zapela — Aristofanov pračlovek — Bogojavljenje — Med mrtvimi in živimi slikami — Kje je največ rastlin in živali — Steklo, ogledalo kulture — Tipična ameriška družina — Nadloge kapitana Bligha — Prazgodovinski čoln — Ženska osamosvojitve se je začela pri nogah — Idiot, milijonar — Potujoče jezero — Konzul in trobentači v Čong Kingu i. dr.

Pet in dvajseta knjiga

S to stranjo se začenja pet in dvajseta knjiga našega obzornika, ki je doslej — v teku dvanajstih let — poslal med slovenski svet nad 150.000 strani poučne in leposlovne vsebine v besedi in sliki. Cela mala knjižnica je že to, precej obsežen poljudno znanstveni in slovstveni leksikon, pri katerem je sodelovala dolga vrsta odličnih slovenskih kulturnih in javnih delavcev, pisateljev in umetnikov, katerim se obzornik ob tem svojem jubileju iskreno zahvaljuje za njih trud, posvečen razširjenju duhovnega obzorja slovenskega človeka na temelju naprednega, svobodoumnega svetovnega nazora. Naša prav tako iskrena zahvala pa velja tudi našim naročnikom in naročnicam, ki bodo — tako upamo — ostali zvesti našemu obzorniku tudi v bodoče na podlagi načela: *Mi za vas — vi za nas.*

V prejšnjih časih je moral naš človek, če je želel spolniti svojo izobrazbo, čitati v tujem jeziku, ako ga je znal. S tem ni samo podpiral tujo knjižno in revialno proizvodnjo ter tako škodoval narodnemu gospodarstvu, temveč se je navzel tudi tujega duha, s katerim je potem presojal celo domače razmere. Odkar smo Slovenci v lastni jugoslovanski državi, se je tudi v tem oziru mnogo spremenilo v naše dobro. Današnji človek spozna slovenski, slovanski in ostali svet, se seznanja z duhovnim življenjem in aktualnimi vprašanji sodobne vede v domačem jeziku in duhu. Čeprav ne moremo sami soditi o tem, kako je naša revija spolnjevala svojo nalogo, vendar smemo reči, da je imel »Življenje in svet« pri tem preporodu izobražene napredne množice svojo pomembno vlogo. Uredništvo se je vedno in vestno trudilo, da ostane med edino slovensko poljudno znanstveno revijo in slovenskim progresivnim človekom, ki se ne more in noče zadovoljiti s kakršnimikoli konservativnimi umstvenimi nauki glede izsledkov znanosti, verstva, umetnosti in javnih vprašanj, trdna vez svobodoumnega in naprednega mišljenja v presoji dogodkov in pojavov v življenju in svetu.

Tako bo tudi v bodoče. Povzdignjenje, širjenje in posplošenje kulture ostane še nadalje geslo našega dela, kajti le narod z mislečimi, naprednimi in svobodoumnimi posamezniki je sposoben voditi svojo usodo v lastni blagor ter v prid države in človeštva. »Življenje in svet« bo tudi odslej s svojo pestrostjo, živahnostjo in raznovrstnostjo ostal revialni magazin, prilagoden kulturni višini slovenskih širokih slojev.

Tudi za novi letnik smo preskrbljeni s prispevki iz peres odličnih zastopnikov sodobne vede. Prinašali bomo vsakomur razumljive članke iz človekoslovja in prazgodovine, življenjeslovja, fizike in fiziologije, kemije in geologije, medicine in kirurgije, oceanografije, dušeslovja in vzgojeslovja, rastlinstva in živalstva, zemljepisja in zgodovine, tehnike in zvedoslovja, govorili bomo o ekspedicijah, elektriki in elektrotehnikah, gospodarstvu in industriji, priobčevali bomo narodopisne zanimivosti in potopise, kramljali o splošnih in javnih vprašanjih, o človeku in domu ter uvedli nove rubrike v pouk in razvedrilo naročnikom. V leposlovnem delu bodo zastopani domači in tuji, mladi in stari pisatelji priznanih imen. Obzornik bo smotrno ilustriran z deli slovenskih in drugih umetnikov. Ze

prva številka nove knjige in novega letnika kaže naš letošnji program. Ljubitelji kvalitetnih romanov bodo nedvomno z užitkom brali »Parcelo 32«, leposlovno delo, ki je po svojem čuvstvu in mišljenju tako sorodno našemu, da se zdi umetniški izrez življenja in bojev na naši lastni grudi.

V prepričanju, da bodo naši zvesti naročniki in čitatelji sprejeli naše delo z ljubeznijo in razumevanjem, bomo storili vse, da ugodimo njih željam. Olepšali in povečali smo revijo ter jo bomo še spopolnili v vsakem oziru. Ker praznujejo naši naročniki z nami vred prvo jubilejno knjigo »Življenja in sveta«, smo jim za konec leta naklonili dve novi slovenski knjigi, ki ju bodo prejeli popolnoma zastonj, če bodo poravnali celotno letno naročnino najkasneje do 1. septembra t. l. Ker revija ne prejema nobenih subvencij in ni pridobitno podjetje, temveč temelji le na rednem plačevanju naročnine, naj stori vsak svojo dolžnost do nje, kakor jo stori revija do vsakega po načelu: *Mi za vas, vi za nas!*

„Življenje in svet“

Zdravnik in učitelj na novih potih

Dr. Mirko Černič

Bilo je pred vojno. Prijatelj jurist, ki je bil napravil že vse izpite in dva rigorozuma, je moral še k zadnjemu rigorozumu, katerega snov je bila ista kot pri prvem izpitu, opravljenem že pred leti. Prijatelj je bil že v praksi, zaradi tega se ni mogel prav posebno pripraviti za to zadnjo, prav za prav golo formalnost. Izprašujoči profesor mu je po par splošnih vprašanjih pomolil knjigo in ga vprašal, kje bo našel to in to. Rigorozant, na tako vprašanje nepripravljen in očitno v zadregi, je nekoliko pomišljal, nazadnje pa odprl kazalo in hotel poiskati zahtevano stvar. »No, vendar!« je bil vzklik profesorjev in konec rigorozuma.

Kdor kritično opazuje življenje in njegove pojave, je gotovo že zapazil, da so ljudje, ki mnogo vedo, dostikrat sila nerodni, malovedeži pa včasih neverjetno spretni in okretni. Vsakdo, ki je hodil v srednjo šolo, vé tudi, da da so srednješolski odličnjaki v poznejšem življenju skoraj brez izjeme čisto navadni poprečniki, dà, nemalokrat celo podpoprečniki. Kar velja nasploh, velja tudi za zdravnike — tudi med njimi so navadno mnogovedeži kaj slabi praktiki, zmožni pač govoriti in predavati ure in ure o bolezni, pa bore malo bolniku res pomagati. Tam, kjer podeželski praktik z dobro besedo dviga in drži bolnika pokonci, tam je »učenjak« običajno beden nebogljenec.

Zdaj, ko se svet ruši na vseh koncih in krajih, ko novi časi neusmiljeno razgaljajo dosedanje malike, je tudi v zdravništvu zapihal nov, svež in zdrav veter. Ta veter opažamo prav posebno pri vzgoji novodobnega zdravnika. Ker sem že svoj čas primerjal zdravnika z vzgojiteljem, bolnika z učencem, naj o tem navedem temeljne značilnosti, ki veljajo na obe plati.

»Ideal izobrazbe ni nabrati si kolikor mogoče veliko količino podrobnega znanja. Mnogovedež je lahko v globljem smislu neizobražen človek. Resnično izobrazbo dosežemo z notranjo predelavo nabrane snovi. Ta pa mora tako prodreti v vse moje bitje, v moje mišljenje in čutenje, da pomaga izoblikovati mojega duha in mojo dušo. Moja mora postati in dobiti vpliv na moje naziranje o stvareh, ljudeh in svetu. Samo kar v tem smislu obvelja, to je del resnične izobrazbe.

Splošna izobrazba ni splošna učenost na različnih in bistvenih področjih znanja, temveč splošno izoblikovanje našega bistva po sprejetju in notranjem doživetju kulturnih dobrin.«

Te besede, ki jih je izustil predsednik Mednarodne akademije za izobrazbo zdravnikov profesor dr. Borst, razlagajo misel, ki jo pogostokrat čujemo v življenju, ko pravimo, da je kdo veliko prebral in malo prebavil.

Nadalje navaja isti profesor v svojem predavanju besede ameriškega Francoza Carrela, znanega tudi nezdravnikom iz časniških vesti, da sodeluje z letalcem Lindbergom pri raznih poskusih na srcu, in ki se glasijo: »Zdravnik mora jasno razločevati med bolnim človeškim bitjem, ki je opisano v njegovih učnih knjigah, in konkretnim bolnikom, ki ga mora zdraviti, ki ga ne sme samo študirati, temveč mu mora tudi trpljenje olajšati, pogum dvigniti in ga rešiti njegovega trpljenja. Vsak posameznik je nekaj novega, nekaj enkratnega!« In dalje: »Namesto bolnikov vidijo mnogi zdravniki bolezni, ki so opisane v njihovih učnih knjigah.«

Spoznanja, izražena v navedenih besedah, čudovito hitro prodirajo tudi že v pravo življenje.

Po vseučiliških menda vse Evrope so dolga desetletja proglašali nauk, da je veda nad življenjem, da se nekako profanira in umaže, kedar pride z življenjem v stik. Reči moram, da nisem bil nikdar pristaš tega naziranja in da sem vedno z velikim veseljem in zanimanjem prebiral članke, kedar sem jih kje zasledil, ki so jih bili spisali vseučiliški učenjaki, ne meneč se za ono abotno naziranje, in v katerih so razčlenjali aktualne vsakdanje dogodke in izpovedali svoje mnenje. In danes imam zadoščenje, da sem imel prav, ker vsak dan češče vidim, da je znanost, ki je sama sebi namen, zvezda brez gorkote, dočim trdo življenje zahteva jeklenih ljudi zdravega duha in trdih mišic, stoječih na trdih tleh življenja, odklanja pa besedičarje.

Kakor je matematika v življenju podlaga za vse naše korake, tako je v medicini anatomija osnova vse naše zdravniške spoznave. Ena kakor druga pa sta velikokrat prešli meje življenja in postajali sami sebi namen. Tako se spominjam profesorjev anatomije, ki so dajali dijakom v roke eno od osmih zapestnih koščic in zahtevali od njih ne le, da jim povedo, katera je ta pokazana koščica in dali iz levega ali desnega zapestja, marveč tudi dali je od moškega ali ženske! In če je kdo uganil, da je od ženske, tedaj je dijaški humor in zdravi odpor razširil vprašanje še nadalje: dāli je bila imejiteljica te koščice devica ali ne! Da dijaki, ki so anatomijo študirali tako, niso mogli biti kot zdravniki kaj prida, je jasno. Redki so namreč na svetu možgani, ki bi obteženi s takim balastom bili zmožni za vsakdanje realno mišljenje in spoznavanje. Tako je dobival svet vsak dan več slepomišnežev, pa manj zdravnikov. Zdaj je tudi v tem prišel preokret. Ravno kar izdajajo Nemci »Praktično anatomijo«, kjer pravijo v predgovoru, da knjiga popolnoma zavestno išče notranjo povezanost z zdravniškim doživljanjem in da se vedé odreka golemu teoretičnemu znanju zaradi znanja samega. Človeško telo je treba gledati z očmi zdravnika, katerega oči so se navadile razločevati med zdravniško važnim in manj važnim. Anatomija mora ostriti medicincu oči in ga življenjsko povezati z njegovim visokim poslanstvom. Zaradi tega je treba pouk iz anatomije osvoboditi dosedanje teoretične osamljenosti in ga znova napraviti za živo pripravo na zdravniško udejstvovanje.

Če ti nazori veljajo za medicinca, veljajo nič manj za učenca nasploh. »Življenje je sovraštvo, večer boj« in zahteva ne besedičenja, marveč jasnega spoznanja in trdega dela. In tem življenjskim zahtevam se morata pri-

lagoditi tudi naša srednja in ljudska šola. »Srednja šola naj duhovno oblikuje odbrance po sposobnostih in daje narodu aristokracijo duha, pri tem pa mora uvaževati, da je življenje praktično, da torej odloča človeško dejanje, ne pa kakršno koli neplodno umovanje«, je rekel vseučiliški profesor dr. O z v a l d v svojem predavanju o glavnih vzrokih neuspehov na srednjih šolah. »Od vseh ostalih vzgojnih ustanov je šola ostala še najbolj zakrknjena in najmanj dovzetna za kako organizatorično preureditev in idejno preusmeritev. Predvsem velja to za srednjo šolo, kjer je antagonizem med istinitim življenjskim dogajanjem in šolskim delom, med učiteljem in učencem vedno močnejši. Srednja šola je v krizi!« vpije Martin Mencej v svoji knjižici »Slovenska šola in učitelj pred sodobnimi nalogami«.

Kakor vidimo iz navedenega, je tudi k nam že prodrlo spoznanje, da tako več ne gre in ne sme iti, če nočemo, da bomo izgubili tla na lastnih tleh in da nas bodo preplavili tuji valovi, katerim se ne bomo mogli upirati, ker bo življenje proti nam.

Mráz kot vir energije

Severni tečaj je topel v primeri s Sibirijo

Čeprav imamo vtis, da sta mráz in led nekaka podoba odrevenelosti in celo smrti, vendar občudujemo — najrajši seveda v topli sobi — čudovite ledene cvetlice, ki presegajo po svoji lepotni obliki vse »vrstnice«, kar jih raste na zemlji. Čudimo se skrivnostni sposobnosti narave, ki ume s pomočjo mraza vrezovati čudežne cvete in rastline iz nič.

Ledene cvetlice nastajajo s hitro tvoritvijo ledenih kristalov, pravi znatnost. Toda kdo pozna zakone, ki ustvarjajo te čudovite oblike?

Mráz na splošno ne prekine vsakdanjih navad v življenju sodobnega človeka, kajti mráz pri sedanji civilizaciji ni več bistveni činitelj v človeškem življenju. Neugodno je le, če pride nenadno močen mráz, kakršnega smo doživeli pred kratkim. Tedaj se spomnimo, da ima mráz v prirodi najbrže veliko vlogo.

Po našem pojmovanju je mráz v primeri s toploto nekaj onemoglega in mrtvega. S toploto si lahko pomagamo. Večina naših silostrojev uporablja toploto kot vir svoje energije. Običajno mislimo le na toploto kot izvor sile in koristi. Pri tem pozabljamo, da nam more tudi mráz dobavljati ogromne energije. Kakor znano, ima voda posebno lastnost, da se zamrznjena raztegne. Kdor je doživel, da mu je ob velikem mrazu počil vodovod, ta pač ne bo pozabil na to njeno lastnost.

Znameniti fizik H u y g e n s je razgnal veliko topovsko cev z nad centimeter debelimi stenami z zamrznjeno vodo. Isto je poskusil njegov tovariš W i l l i a m z železno bombo, ki se je razpočila na tisoče koscev. Železni zaklepjak je pri tem vrglo več ko sto metrov daleč. V naravi pa ima zamrznjena voda v gorovjih pomembno vlogo. Prodre v raze in reže kamenin in razbije cele balvane. Na ta način so bila v teku stoletij razrušena cela gorovja. Zemljelovci pravijo, da ima led »gorovja razdirajoči učinek«. Led je »razstrelivo«, katerega se severnjaki že več stoletij poslužujejo. Moderna tehnika doslej še ni izumila stroja, ki bi izkoriščal ta učinek mraza.

Srednjeevropci radi govorimo o »sibirskem mrazu«, kakor hitro kaže toplomer dvajset stopinj pod ničlo, in mislimo pri tem na daljno rusko de-

želo, ki je baje ledena puščava. Vremenoslovec Köppen pravi, da je bistvo vzhodno sibirskega podnebja v velikem nasprotju letnih časov. V Jakutskem, kjer je srednja temperatura v decembru in januarju 43 stopinj pod ničlo, je kljub temu na leto poprečno 128 dni brez mraza. Tamošnji prebivalci ne občutijo preveč velikega mraza, ker je skoraj vedno brezvetrje. Pri tem je nebo tako jasno in sonce tako toplo, da pri 25 stopinjah pod ničlo voda kaplja od streh. Strašen mraz vlada približno do aprila. V maju pa pride pomlad s tako silo, kakor nikjer na svetu. Zadnja nočna slana je navadno 12. maja, potem pa traja neprestano poletje. Prav tako hiter je prehod v zimo. Od začetka oktobra kaže toplomer vedno pod ničlo. Severno od Jakutskega leži najmrzlejši kraj na svetu Verhovjansk, kjer je bilo že 68 stopinj pod ničlo. Nasproti pa sta tečaja naše zemlje »topla«. Na severnem tečaju so izmerili samo 23, na južnem pa 25 stopinj pod ničlo.

Mnogi menijo, da je površina Meseca pokrita z ledom, kar sklepajo iz bele, bleščeče svetlobe ob ščipu. Toda raziskave astronomov so pokazale, da na Mesecu ni mogoče najti nobenega sledu o zraku, vodi, vodni pari in torej tudi ne o ledu. Mesec je mrtva in prazna kamena puščava. Njegov lesk izvira od dozdevno ognjeniških kamenin. Sicer pa je zelo dvomljivo, dali je kje v vesoljstvu led. Večina učenjakov je proti obstoju kozmičnega ledu.

Po razpravi dr. N. Richterja — dr.

Še je verjel

Ignac Koprivec

Avtobus se je zibal sunkovito po zamrznjeni cesti. Včasi je gruda ledu treščila v blatnik ter zmotila enolično rožljanje verig na zadnjih kolesih; veja po klavuhu stoječega drevja je tu pa tam prasnila po oknu, da je z zmrzaljo pokrita šipa jeknila od bolečine, kak kmet je včasi nevoljno in godrnjaje odskočil v sneg, da ga ni zagrabil blatnik; potegnil je roko iz globokega žepa ter zapretil šoferju, potem pa je pljunil za avtomobilom, si popravil preluknjano, od moljev razjedeno kučmo ter šel svojo pot.

Ljudje so se gnetli v avtobusu. Bil je petek, ko so v mestu za kmete uradni dnevi na sodišču, davčni upravi in drugod. Izgarane gospodinje z rumenimi rutami na glavah, s pletenimi volnenimi robci čez ramena in s strganimi rokavicami, skozi katere so jim gledali razpokani prsti, v katerih razpokah se je vgnezdila umazanija krompirja in svinjske reje, so sedele molče poleg premraženih gospodarjev, ki so tolkli po tleh z nogami, da bi se jim segreli v svinjskih, zakrpanih škornjih vsaj prsti. Pogosto so segali v cekarje, ki so jih imeli s seboj, po slatinarje, jih nastavljali na usta in pili šmarnico. »Požri, mati, ti bo bolj toplo!« so ponujali tudi ženam in ubogale so.

Tik za šoferjem je sedel župnik. Odmikal se je od pijanega kmeta, ki je iskal za svojo omahujočo glavo naslonjalo, ali če se je odmaknil župnik, se je primaknil k njemu kmet, mu položil glavo na ramo in zasmrčal, da so mu krepke brke, na katerih so viseli kosmi sline, migetale pod nosom. Če mu je hotel odriniti glavo, ga je kmet pogledal z mrtvimi, izbuljenimi očmi, zašepetal nerazumljivo besedo, zmigal z glavo, jo pritisnil znova na z mastjo zalito župnikovo ramo in spal dalje. Ljudje so vstopali in izstopali. Plahe gospodinje so se pomikale ponižno mimo župnika, ki jih je gle-

dal s prezirljivim pogledom, in vselej, kadar je začul pozdrav: »Hvaljen Jezus!« ki je veljal njemu, je odzdravil na ta način, da je zatisnil oči, jih pustil za trenutek zaprte, da mu je koža na nabreklih, nekam vodeničnih vekah zadrhtela, potem pa je pogledal preko pozdravljajočega skozi okno.

Čez čas se je zmrzal na šipah začela tajati, in tu pa tam se je že videlo skozi okno.

Naglo so drveli mimo avtomobila kraji. Na obeh straneh ceste so se prikazovali posamezni griči Slovenskih goric, ki so boječe in sramežljivo utripale pod deviško belino snega. Vinogradi so ležali zapuščeni na gričih. Kolje je lukalo izpod snega otožno, kakor bi bilo prepričano, da se pomlad ne vrne nikoli več. Vrhi, s temnimi obokanimi pivnicami, so stali zapuščeni nad sepi goric, le kak maček je skočil za vrabcem, in kak viničar je kobacal po podstenjah, stopil po lestvici na skedenj, da bi pogledal, če se je v dihurnico vjel dihur.

Vasi ob cesti so bile tihe in kakor izumrle. Včasi je kje zalajal kak pes, ali pa so se oglasili kraguljčki sani, ki so drsele po kolovozu med hrami. Tu pa tam pa se je drsala na zamrznjenih mlakah tudi razcapana deca, kakor bi se hotela s tem ogreti.

V zadnjem delu avtomobila je sedela pisana družba. Rejen trebušasti kmet, z ogromno srebrno verižico čez telovnik, na kateri je imel razobešene raznovrstne tolarje, je s svojo obširnostjo skoraj zakrival suho, ostronosno ženo, ki se mu je vlekla za pleča, kot bi se za njimi grela. Njemu nasproti je sedel visok koščen človek, brez zimske suknje, v obleki, ki je bila mastna, da se je na robovih in ob žepih celo svetila. Glavo, s katere mu je zlezal zriban zajčji klobuk čisto na tilnik, da so se mu trdi, nepočesani lasje norčavo pozibavali nad čelom, je podpiral z dlanmi, na katerih so bili žulji, ki so se pretvorili v podplatom podobno kožo. Oči je imel nemirne in ugasle, bile so prepletene s krvavim ožiljem, ki je prehajalo v kotu v sklop, da je bilo videti kot kaplja krvi. Obraz mu je bil siv in prestrt z bolečino, lica so mu včasi zadrhtela, in ustnica mu je zatrepetala, ko je umolknil.

»Ni več pravice! Niti na sodniji je ni!« je govoril.

»Vinc, človek ste!« se je obrnil k rejenemu kmetu. »Veste, koliko je treba garati, preden pride človek do ogona zemlje. Mejaš je stal tam, odkar jaz pomnim! Nisem ga prestavil, zdaj ste mi pa vzeli več ko za ogon zemlje. Otroke imam, vi ste pa sami. Čemu st emi tedaj vzeli ta ogon?« Proseče je pogledal proti kmetu, ki je pa samo godrnjal:

»Bodi tiho, Tomaž! Prosim te, bodi tiho!« toda on je govoril dalje:

»Zanašal sem se na sodnijo. Tam so razumni ljudje, sem mislil, poznajo človeka in bodo vedeli, da nisem prestavil mejaša, kot pravite vi. Pa sem se zmotil! Ni več pravice, ljudje!« se je obrnil k sosedom. »Za siromake je ni več, vam pravim! Takšnile trebušniki so jo požrli. Bogatin vzame siromaku ogon zemlje, ki je bila njegova že leta in leta, in pravica molči...«

»Prosim te Tomaž, bodi tiho!« je iztisnil rahlo kmet, nato pa je dodal glasneje:

»Kristus, bodi tiho, če ne, te treščim po glavi s temle slatinarjem, da boš imel zadosti! Sodnija ti je povedala kako je, in tako bo ostalo.«

»Ne bo ostalo, ne boj se! Do samega kralja pojdem, če bo treba, in tam bom povedal, da je ta ogon zemlje moj, da si ga po krivici odvezel mojim otrokom in da na sodniji ni več pravice...«

Čof! je usekalo po njegovih licih, in Vinc je dvignil svojo mesnato dlan,

da bi ga treščil znova, ali oni je skočil na noge, se mu zakadil z glavo v prsi, z rokami ga je pa jel obdelovati po obrazu.

Ljudje so planili pokonci. Ženske so zakričale, in vselej, ko je treščila zaušnica, je katera vzkliknila: »Jezus, Kristus!«

Avtomobil se je ustavil. Šofer je razrnil ljudi, prijel za suknjo Tomaža in mu grozil: »Miren bodi, Tomaž, sicer te postavim na cesto! Tu ni prostor za pretepanje.«

»On me je prvi!« je pojasnjeval Tomaž. »Ogon njive mi je vzela, povrhu pa me še bije po zobeh. Tega mu ne odpustim! Preluknjaj mu bom ta trebuh, da mu izteče smrdljiva mast!«

Znova je treščil po plešasti Vinčevi glavi, da se mu je roka skoraj odbila na nji. Pograbila sta se, padla po tleh, se tolkla in grizla, in brcala z okovanimi škornji po ljudeh, ki so začeli izstopati.

»Zdaj je pa dovolj!« je vzkliknil šofer, pograbil Tomaža ter ga vrgel na sneg.

»Tam boš našel pravico!« se mu je posmejal Vinc, ko je izpljunil krvavo slino, in avtobus je odbrnel dalje.

Živali žive brez možganov

Vsaka žuželka se spreminja. Mladost preživi pogosto v docela drugi življenjski obliki nego svojo poznejšo dobo. Grda gosenica — lepi metulj: Kakor dva svetova se zdita in vendar je le izraz dveh starostnih stopenj mladosti in zrelosti. Znanost se že dolgo bavi s tem »čudežem«, toda doslej je ta pretvorba še vedno nerešeno vprašanje. Nadalje ni tako, da gosenica, ko se splazi iz jajčeca, kratko malo raste naprej. Gosenica se razvija postopoma. Vsaka levitev pomeni novo stopnjo. Gosenica odloži svoj telesni ovoj liki staro obleko in naslednja življenjska stopnja je dosežena.

Levitve in zabubenja so torej najvažnejši dogodki v vnanjem življenjskem poteku mrčesa. Kako se to dogaja, tega do najnovejšega časa nismo vedeli. Zdaj so znani izsledki genialnih poskusov prof. Kühna in njegovih učencev, ki so deloma rešili ta problem.

Prof. Kühn se je vprašal: Kaj bi se zgodilo, če bi presadil kak kožni del mlade gosenice v njeno starejšo vrstnico? Ali se bo levila po lastnih zakonih ali po onih svojega gostitelja? Presajeni del tvori v notranjosti gostitelja mehurček in v trenutku, ko se gostitelj levi, odvrže tudi presajeni del svojo kožo. Torej morajo vplivati gostiteljeve snovi, hormoni — lahko rečemo — povzročajo levitev.

Kako pa je z zabubenjem? Zakaj zgubi gosenica nenadno svoje vnanje bitje in se zapre v ono čudno stvarbo, ki jo imenujemo mešič ali zapredek? Tudi tu so prinesli poskusi prof. Kühna prvo pojasnitev. Če zategnemo gosenici pred zobubenjem obroček okoli telesa, potlej nastane nenavaden stvor. Konec z glavo se zabubi, zadnji konec pa ostane gosenica. Zaključek iz tega poskusa je preprost. »Snov za zabubenje« se mora tvoriti v sprednjem delu. Torej spet hormon.

Ta domneva je postala stvarnejša, ko so živalim odstranili njih možgane. Razmožganjene gosenice lahko živijo še cele tedne in cele mesece. V majčkenih goseničjih možganih se tvori torej ona snov, oni hormon, ki povzroči, da se gosenica zabubi.

Toda to še ne zadostuje. Z odstranitvijo možganov bi bila možna okvara kake živčne zveze, ki sproži zabubenje ali levitev. Zato so delali z izžetki in jih vbrizgali mladim živalim, ki še niso bile godne za zabubenje — in takoj so postale zapredki. Torej je v resnici neki hormon ali hormonu podobna snov, ki povzroča čudne razvojne stopnje mrčesa. Ta hormon deluje nad vrstami. S hormonom metulja, ki povzroča levitev, moremo doseči, da se levi n. pr. mušja ličinka.

Za zdaj so preiskali samo učinek hormonov na kožo, ker so presajali le kožo. Te preobrazbe kože so tako napredovale, da je v drugo žival presajeni kožni del izoblikoval celo metuljeve prhuti, ko je gostitelj razvil nežno metuljevo obleko. Prof. Kühn ima sicer vrsto dokazov, toda kako se celo telo gosence spremeni v metulja in katere sile pri tem sodelujejo, tega še ne vemo.

Snovi, katerih globokosežne učinke na telesu in duši opazamo pri človeku, so najbrže odločilnega pomena v vsem živem svetu. Tako je sodobna znanost začela reševati tudi uganko levitve in razkrivati čudež zobubenja. Moderna biologija se bo obogatila z velikim poglavjem po zaslugi neutrudnega dela učenjakov, ki »zapravljajo« svoje moči za razširjenje človeškega znanja.

Tege.

IZ NAŠIH KRAJEV

Opankar

A. Hvala

Veliki ljudje in hiše velikih ljudi so povsod enake. Prekvasila jih je kultura z zapada, ki spremeni včasih bistvo, včasih pa da le barvo in slog. Lice in videz pokrajine rišejo mali ljudje, ki jim sveti sonce komaj skozi podstrešne line. Ljudje, ki živijo svoje malo življenje brez pogleda na svet in se jim še sanja ne, kako je izven domače doline za prvo goro.

Ko sem stopil v Skoplju z mosta na levi breg Vardarja, sem bil v Orientu. Ob ozkih ulicah hiše, za križastimi okni zagrnjeni obrazi, po tleh kaldrma, da se spotikajo nad njo otovorjeni osli. Ob straneh odprte delavnice in prodajalnice pisanega blaga. Turška kava po dinarju, tobak rumen ko zlato in drobno narezan kakor angelski lasje. Sredi ulic blato in odpadki. Nad vsem tem pa ozki minareti: Alah in južno nebo.

V delavnici, za dve stopnici odmaknjeni od ulice, je sedel mojster Stojan v kotu na razcefrani vreči in pestoval na kolenih staro opanko. Važno jo je obračal in se skrivnostno smehljajal.

Stopil sem na prag. Tedaj se je ozrl in me opazoval. Ko je zvedel, da sem Slovenec, je zmajal z glavo, češ kakšni ljudje so neki to. Alah ve, če niso morda Švabi ali celo krivoverni Latini.

»Pa kako si prišel sem?«

»E, čika, po cesti, samo po cesti.«

Zastrmel je, postavil opanko na tla in sklenil roke.

»Kaj so ceste do vas? Do vas so speljane te bele poti? Čudo. Svet ni samo na jug in na vzhod, tudi na sever se širi.«

Slednjič je vzdihnil kot človek, ki ne ve, kaj je res:

»Daleč je to!«

»Daleč,« sem pokimal in pokazal strgan čevelj.

Primaknil je nizek stolček. Sedel sem in se sezul. Mojster je vzel čevljev in ga strokovnjaško ogledoval. Še kazalec je ukrivil in potrkal z njim po podplatu. »Fabriški!« je izrekel važno liki zdravnik, ki je pregledal bolnika. Vzel je šilo in konec drete ter se molče lotil krpanja. Mimo delavnice so kimali rdeči fesi na obrutih glavah, bele arnavtske čepice, kučme iz ovčje kože, šajkače. Na nasprotni strani so sedeli trije muslimani, pili kavo, kadili in molčali. Morda so sanjarili o Mohamedovih nebesih. Pred menoj mojster Stojan z mojim čevljem, star zaboj od cikorijskega napisa, ki je spominjal na Evropo.

Andrejevič Kuk: Carska kula v Skoplju

»Ali že dolgo čevljariš, mojster?«

Pogledal me je kot star profesor iznad naočnikov in rekel:

»Po vojni sem začel. Kaj bi drugega? Ljudje vedno trgajo čevlje in opanke.«

»In pred vojno?«

Stojan je šival in pripovedoval. V turškem času — tedaj je bil še mlad — je bil orožnik, stražnik ali nočni čuvaj. Ni našel pravega izraza.

»Kaj hočeš, živeti sem moral. Zakaj bi pravoslaven človek ne živel? Vidiš, pa so Turki zvedeli, da se nam predobro godi. Pregarjati so začeli naše ljudi, duhovnike in trgovce so zapirali in nekje na Grškem ali kje so ubili celo našega škofa, ko je prišlo do revolucije.«

Pomolčal je za hip, kakor da bi se bil zagledal v preteklost, nato pa je nadaljeval:

»Svaka sila do vremena. Krščanske države so se zaklele proti sultanu in napovedale Stambulu vojno. Turki so bili premagani in so se razbežali. Ko so se Srbi bližali Skoplju, sem se potuhnil, dokler Turki niso odšli... Kmalu je začel vojno Švaba, ki nam je bil nevoščljiv. Švabom so pomagali Bolgari, ki so me zajeli. Od kod, brate? so me vprašali. Iz Skoplja, sem rekel. Vidiš, saj si Bolgar! so dejali, me preoblekli, postavili v svoje vrste in me zaprisegli.«

»Pa bi se boril tudi zanje?« sem se začudil.

»E, brate, bi. Prisega je sveta, pa če jo daš vragu.«

Čudil sem se njegovemu pojmovanju narodnosti in dane obljube. Vprašal sem ga:

»Čuj, mojster, ali si Srb ali Bolgar?«

Star je Stojan. Zrastel je v hudem času rdečih rož, v svetu prepojenem s krvjo, zato pojmuje življenje po svoje. Brez obotavljanja, skoraj strastno je odgovoril:

»Kaj Srbi, kaj Bolgari! Vsi smo Slavjani, narod pravoslavni!«

Utihnili sem. Ko mi je dal Stojan čevelj, sem ga obul, plačal sem svoj dolg in vstal. Nenadno mi je bilo jasno: To je tista beseda, ki je iščemo že tisoč let!

Tako je tam spodaj, kjer živijo mali ljudje.

Vodna sila

Sedemdeset odstotkov Slovencev deležnih električne energije

Miroslav Adlešič

Vodna sila je izmed energijskih virov prva vzbudila človekovo pozornost. Saj je že pred tisočletji gonila Egipčanom obsežne napajalne naprave ob Nilu. V prvi polovici preteklega stoletja, ko se je vedno bolj razraščal parni stroj, ki si je v poljedelskih državah takoj mogočno vtrel poti v mline in ki je po vsem svetu vedno bolj izpodrival vodne žage, so celo strokovnjaki odrekli vodni sili vsakršno večjo veljavo. Njihova glavna pažnja se je zategadelj obrnila k virom toplote: k premogu, lesu energiji sončnih žarkov in k energiji, ki jo vsebujejo topla morja. V oni dobi je splošno obveljalo prepričanje, da bo vroča voda oceanov kmalu gnala parnike zastonj. Čeprav je že leta 1828. izdal francoski stotnik Carnot obsežen spis, v katerem je posredno dokazal, da je tak parnik utopija, ker je za izrabo tople vode nujno potrebna še velika množina hladne vode, za kar je spet potrebno mnogo več energije, nego bi jo moglo oddati mrzlo morje, je vera v toplotni motor ladij ostala v veljavi še precej časa.

V onih letih, ko je Carnot dokazal, da je pravkar orisani »perpetuum mobile« druge vrste nemogoč, je po desetletnem trudapolnem iskanju odkril sloviti eksperimentator Mihael F a r a d a y indukcijsko elektriko, odkril dejstvo, da je zgolj s premikanjem magneta mogoče proizvajati električen tok. Od Faradayevega odkritja indukcijske elektrike do dinamo-stroja ni bilo več daleč. Z njim je dobil parni stroj mogočnega tekmeča, ki pa so ga spočetka glede na veliko zmogljivost parnih strojev še precej podcenjevali. Ob koncu devetnajstega stoletja pa je komaj dobrih dvajset let star dinamostroj s pomočjo vodne sile nadvladal parni stroj. Zanimivo je dejstvo, da je to zmago elektrike nad paro omogočil tedaj še mladi Nikola T e s l a, ki je dal pobudo za zgradbo generatorja za izmeničen tok ob vodopadu v Lauffenu.

Od tedaj je vodna sila — energijski vir, ki ga daje narava človeku zastonj in za katerega se mu ni treba truditi — postala neprecenljiva dobrina. Države, ki so spoznale prve njeno vrednost, so si ustvarile kmalu blagostanje. Da je ta trditev utemeljena, nam dovolj zgodovrno spričuje majhna Švica, ki nima mnogo rudnih zakladov niti obsežnega poljedelstva in vendar vlada v nji blagostanje. Precejšen del njenega blagostanja izvira odtod, ker

ima sleherni njen prebivalec, skoraj vsa njena industrija in večina njenega še precej gostega železniškega obrežja delež na električni energiji, ki jo proizvaja zastoj vodna sila — beli premog. Da še več, previšek na proizvedeni električni energiji je sedaj v Švici celo izvozno blago.

Ker je poraba električne energije postala v povojnih letih vprav merilo za gospodarstvo in civilizacijo držav in ker je pridobivanje te energije na najbolj racionalni način omogočila doslej edino vodna sila (ogromne sile vetrov in ogromno neizrabljene energije sončnega izžarjanja še ni mogoče s pridom izrabljati v industrijske namene), si oglejmo vodno silo bolj podrobno. Pri ogledu se hočemo prvenstveno okoristiti z dognanji priznane ameriške komisije: Federal Power Commission.

Pri najnižjem vodnem stanju rek znaša celotni učinek vodnih sil na svetu 450 milijonov konjskih sil. Izmed tega ogromnega efekta odpade največji del na Črni kontinent (42,5%). Afriki sledi Amerika (25%), njej pa Azija in Evropa (16% in 13%). Sprednji podatek pa nikakor ne vsebuje vsega efekta vodnih sil na svetu, kajti v teku devetih mesecev v letu je pri »srednji vodi« učinek vodnih sil trikrat večji.

Kar se izrabe vodnih sil tiče, je kljub obsežnim vodnim centralam, ki jih je na svetu vedno več, izrabljen doslej le majhen del izrabljive vodne sile. Učinek vseh doslej zgrajenih vodnih naprav znaša namreč le 55 milijonov konjskih sil in še od tega odpade levji del na Ameriko in Evropo, ki izrabljata vsaka po 24 milijonov konjskih sil.

Če si ogledamo zdaj še nekoliko podrobneje izrabo vodnih sil v nekaterih evropskih državah, dobimo tole zanimivo sliko: na prvem mestu je Nemčija (100% »nizke vode«), njej sledi Švica (92%), Italija (84%), Anglija (47%), Francija (43%), Avstrija (42%) in Norveška (20%). Povsem drugačno sliko o bogastvu vodnih sil evropskih držav nam posreduje račun tedaj, če upoštevamo, da imata Norveška in evropska Rusija največ vodnih sil (vsaka nad osem in pol milijona konj. sil), njima sledi Italija, Francija in Švedska (nad pet milijonov k. sil), nakar prideta Španija in Jugoslavija (nad tri milijone k. sil) pred Švico (dva in pol milijona), Avstrijo (poldrug milijon) in Čehoslovaško v prejšnjih mejah (milijon konj. sil).

H koncu se pomudimo vsaj za hip pri vodnih silah Jugoslavije. Če si predočimo, da znaša prebivalstvo Jugoslavije 0,7% vsega prebivalstva na zemlji in da je učinek njenih vodnih sil tudi 0,7% svetovnega, spoznamo lahko takoj, da smo — kar se te naravne dobrine tiče — dobro obdarovani. Pri nizki vodi, ki ne traja pri nas niti tri mesece letno, odpade na slehernega prebivalca četrtnina, pri srednji vodi pa celo tri četrtine konjske sile. To je spričo dejstva, da je skoraj polovica vodnih sil v Afriki in jih moremo zato brez oklevanja odstraniti iz našega računa, zelo veliko. Saj pa je tudi Jugoslavija tedaj, če primerjamo njeno bogastvo vodnih sil s številom prebivalcev, tretja v Evropi.

Toda na žalost moramo priznati, da izrabljamo doslej v vsej kraljivini le 7% nizkovodnega učinka naših rek, to je 212.000 konjskih sil, torej niti toliko, kot znaša pri nizki vodi učinek vseh večjih rek dravske banovine (260.000 konj. sil). V teh precej poraznih številkah je za nas edina svetla točka, da odpade na Slovenijo 62.000 konjskih sil in da je torej s pomočjo naših premogovnikov sedemdeset odstotkov Slovencev deležnih električne energije. Iz vseh podatkov, kakor tudi iz izvajanj moremo torej zlahka razbrati, da imamo v Jugoslaviji poleg plodne zemlje in rud na pretek ceno energijo belega premoga, ki bo v prihodnosti še velikega in odločilnega pomena za našo narodno gospodarstvo.

Rezervist Poljanec

A. Kappus

Vomperški grad nad Dravo in vomperški most sta znana Gorenjcem. Ko še ni bilo železnice med Jesenicami in Celovcem, so hodili gorenjski rokodelci čez Ljubelj v Koroše in čez vomperški most tja proti Celovcu in dalje v tujino. V grajski krčmi pri mostu so popivali premožni trgovci in kmetje med potjo na celovški semenj ter se ustavljali spet s cvenkom v žepu, ko so se vračali. Vomperški grad je doživel dobre in slabe čase, najslabše pa jeseni leta en tisoč devet sto štirinajstega, ko so tja pripeljali ruske vojne ujetnike.

Sestradani, ušivi, bolni, brez moči in duha, otopeli liki živina, so životarili bedni ujetniki. Njihovi biriči so bili surovi, odurni in živinski. Odjedali so ujetnikom hrano, jim kradli kruh ter se na njih račun debelili kakor prasci.

Ujetniki so v trumah umirali. Pokopavali so jih brez molitve in blagoslova. Vomperk ni bil nikdar prazen. Eni so prihajali, druge so pa nosili skozi grajska vrata, mrzle in otrdele.

Trebušast stotnik si je mel roke, gledal žalostne človeške postave in govoril: Pakaže ni škoda, naj crkava! Enako rejeni narednik mu je pritrjeval — in podvojeno so trpinčili ujetnike ter jim kradli iz ust.

Rezervist Poljanec je bil v Galiciji hudo ranjen. Pehali so ga od bolnice do bolnice. Ko je napol okreval, je prišel k nadomestnemu bataljonu v Celovec. Malo bliže sem domu — je mislil, ko je gledal s snegom odeti Stol in njegove sosede. Tam na drugi strani gora so domači in če bo šlo po sreči, bom kmalu pri njih.

Poslali so ga na Vomperk za čuvaja. Zdaj sem še bliže domačim — se je tolažil. Z grajskega zidovja je gledal doli na vomperški most, proti Borovljam in tja proti Ljubelju. Spominjal se je časov, ko je hodil po teh krajih kot mlad rokodelski pomočnik, ko se je po letih vrnil čez Ljubelj v domačo vas in si oskrbel družinico, ki ga čaka zdaj onstran gora. Tam se bo odpočil od vseh naporov in se očistil vojnih umazanosti.

Suhu svinjsko pleče, ki mu ga je poslala žena in nekaj litrov vina, ki jih je plačal v grajski krčmi, so pripomogli rezervistu Poljancu do njegovega dopusta. Še dva ni — je računал — pa bom doma pri svojih. Hodil je ob grajskem zidu in gledal v gore, ki so ga ločile od domačih.

V ujetniški sobi je nastal prepir. Narednik je planil skozi vrata in zaklical vojakom na dvorišču: Hitro nad te svinje! Jim bomo že pokazali! Vojaki so stopili v sobo in privlekli iz nje zvezanega visoko raščene in košatega Rusa. Vlekli so ga v temnico in ga suvali s puškinimi kopiti. Narednik je stopal za njimi in udarjal ujetnika z gorjačo po glavi.

Zdajci je pristopil rezervist Poljanec in velel vojakom: Sramujte se! Narednik ga je z osornim glasom odslovil, zraven pa si je mislil: Jaz ti že pokažem, prekleti rusofil!

Postopek pred sodiščem je bil kratek. Narednik je izpovedal, da ga je ujetnik brez povoda udaril po obrazu. Ujetnik Ivanovič je priznal. Sodišče ni upoštevalo okoliščin. Čez dober četrt ure je bil ujetnik Ivanovič obsojen na smrt z ustreljenjem v navzočnosti vseh ujetnikov — ad eksemplum.

Rezervist Poljanec je nemirno spal. Venomer je gledal na uro, da ne bi zakasnil vlaka. Zgodaj je vstal in pripravljal svojo popotno culo. Ko se je zdanilo in je bil pravkar namenjen na postajo, so se odprla vrata. V

sobo je stopil narednik in mu zapovedal: Opaši se, vzemi puško in pojdi z menoj! Zaman je bil Poljančev prigovor, češ da je na dopustu.

Na grajskem dvorišču so že čakali drugi vojaki. Po narednikovem povelju je moral Poljanec pripeljati iz temnice ujetnika Ivanoviča. Odgnali so ga do zidu ob grajski pristavi, kjer je bila ob postavljenem kolu odkopana raka. Rezervist Poljanec je moral privezati ujetnika na kol in mu zavezati oči. Poljancu je drhtela roka, gabilo se mu je početje, zgrabil je vrv in jo vrgel naredniku pred noge z besedami: Nisem konjederec, tega ne morem! Narednik se je zadril nad njim in grdo zaklel. Rezervist Poljanec je skočil vanj, ga zgrabil za vrat in ga vrgel na tla. Vojaki so komaj oteli rejeno pošast iz Poljančevih rok in odgnali Poljanca tja, kjer je bil malo prej ujetnik Ivanovič.

Zamolcklo so odjeknili strelj. Ivanovič je omahnil. Njih odmev je slišal tudi rezervist Poljanec, ki je topo ždel v temnici.

In spet je bil postopek kratek. Narednik je lagal, Poljanec se je branil. Sodišče ni upoštevalo okoliščin in čez dober četrt ure je bil rezervist Poljanec obsojen na smrt v navzočnosti vse posadke na Vomperku — ad eksemplum.

Rejeni narednik ga je osebno privezal na kol. Preden so Poljancu zavezali oči, je še enkrat pogledal po dolini. Videl je vomperški most. V snežni belini so se svetlikali Stol in njegovi sosedi. Videli so se obrisi ljubeljskega prelaza.

Trebušasti stotnik je prebral sodbo, zagrmeli so strelj in rezervist Poljanec je omahnil — ad eksemplum. Onstran gora je čakala družinica na očeta, ki je šel na poletje za kruhom, pa se nikoli več ni vrnil čez vomperški most.

Kratki in dolgi dan v življenju rastlin

V raznih zavodih za raziskovanje in gojitev rastlin proučujejo ta čas vpliv, ki ga ima dolžina dneva na rastlinsko rast.

Prvič so opazili te vplive povsem po naključju. Med potomci neke ameriške tobačne vrste so našli nekoliko posebno bohotno rastočih rastlin, ki pa do konca vegetacijske dobe niso pognale cvetov. Razcvetele so se pa do dna in so pri tem ugotovili važne stvari. Soja, ki se je ob normalni dnevni dolžini kakšnih 15 ur razcvetela šele v začetku septembra, je dobila n. pr. cvete šest tednov preje, če so ji dan umetno skrajšali na dvanajst ur. Nasprotno se je redkev razcvetela v normalni dnevni dolžini, pri umetno skrajšanem dvanajsturnem dnevu pa ni dobila cvetov. Proso je v osemnajst urni dnevni razsvetljavi bohotno zraslo, pa ni pognalo cveta, dvanajsturni umetni dan je zadržal njegov vegetativni razvoj, a cveti so mu bili izredno številni in dobro razviti. Za ječmen so dali poskusi baš nasprotni rezultat. Ti poskusi so pokazali, kako važna je dolžina dneva oziroma osvetlitve za rastlinski razvoj. Seveda so dali ti poskusi potem povod za obsežne raziskave teh vplivov na kulturne rastline. Danes je že dognana stvar, da moremo rastline v tem pogledu deliti v tri skupine, v skupino kratkega dne, v skupino dolgega dne in v skupino v tem oziru nekako nevtralnih rastlin.

Domovina rastlin kratkega dne so tropska in subtropska ozemlja s kratkimi dnevi med vegetacijsko dobo. Te rastline potrebujejo samo deset do dvanajst ur svetlobe, da se razvijejo do viška. Če prenesemo te rastline v

severnejša ozemlja z dolgimi dnevi, se njih vegetativna razvojna doba znatno podaljša. Rastline kratkega dne so n. pr. soja, koruza, proso, vrtni fižol, bob, dalija, astra, kapucinka. Skupina dolgega dne se razvija najbolj ob dnevih, ki trajajo 14 in več ur. To so torej rastline iz severnih pasov z dolgimi dnevi v dobi najvišjega razvoja. Njih razvojna doba se podaljša, če jih spravimo z ozemlja s kratkimi dnevi. Čebula, štirivrstni ječmen, leča, vrtni grah, rž, špinača, rdeča detelja, lan, lilija, narcisa, mak in vrtni tulipan so n. pr. takšne rastline. V nevtralnem skupino spadajo rastline, ki jim sprememba v trajanju dneva ne vpliva časovno na razvoj. Takšne so n. pr. rdeči naprstnik, sončnica, poletna solata, zimski ječmen, evropske vrste krompirja.

Poskusi so pokazali, da so mogoče vse tri oblike pri rastlinah, ki segajo preko ozemelj z različnimi dolžinami dneva. Na vprašanje o vzrokih, da vpliva dolžina dneva tako različno na različne rastline, znanost danes še ne more odgovoriti. Bržkone gre za pojav posebne prilagodljivosti.

Znanost pa se trudi, da bi te svoje ugotovitve izkoristila v področju poljedelstva in gojitve rastlin. Sistematično proučevanje vseh rastlinskih vrst bo imelo še velik praktičen pomen. To velja zlasti tedaj, kadar gre za uvedbo novih kulturnih rastlin iz drugih zemeljskih pasov. Razen tega bo mogoče z umetnim podaljševanjem ali krajšanjem dneva vplivati na razcvet in dozorevanje raznih rastlin.

—tan—

Organizirajmo se!

Karel Čapek

25. dec. 1938. je umrl v Pragi veliki češki pisatelj in nič manjši novinar Karel Čapek, čigar dela so znana tudi med nami. V naslednjem objavljamo eno izmed njegovih kratkih črtic:

Gospod Lederer je pohajkoval po parku, zamišljen v svoje skrbi; in tam je spoznal tega človeka. Nič posebnega ni bilo na njem, kvečemu to, da je krmil vrabce. Cela jata je bila okoli njega, pravi čudež, da mu niso zlezli v žepe. Gospod Lederer je opazoval s prijetnim občutkom. Glej, si je mislil, vendarle so še dobri ljudje na svetu. Zdajci se je človek plaho ozrl in hitro odšel.

Čez malo časa ga je gospod Lederer srečal, ko je sedel na klopi; in ker razen svojih skrbi ni imel nobenega opravka, je prisedel. Človek ga je meril nezaupljivo ter se umaknil nekoliko v stran.

»Torej, vi imate radi vrabce,« je spregovoril gospod Lederer.

»Ne,« je odvrnil človek čemerno.

»Ne?«

»Ne. In sploh,« je začel človek razjezen vpiti, »ne morem trpeti ptic, da veste. Tako.«

»A tako,« je zamrmral razočarani gospod Lederer in ni vedel, kaj naj reče.

Človek je medtem mrmral nekaj predse. »Torej ste član društva za krmitve vrabcev, mar ne?« mu je nenadno ušlo.

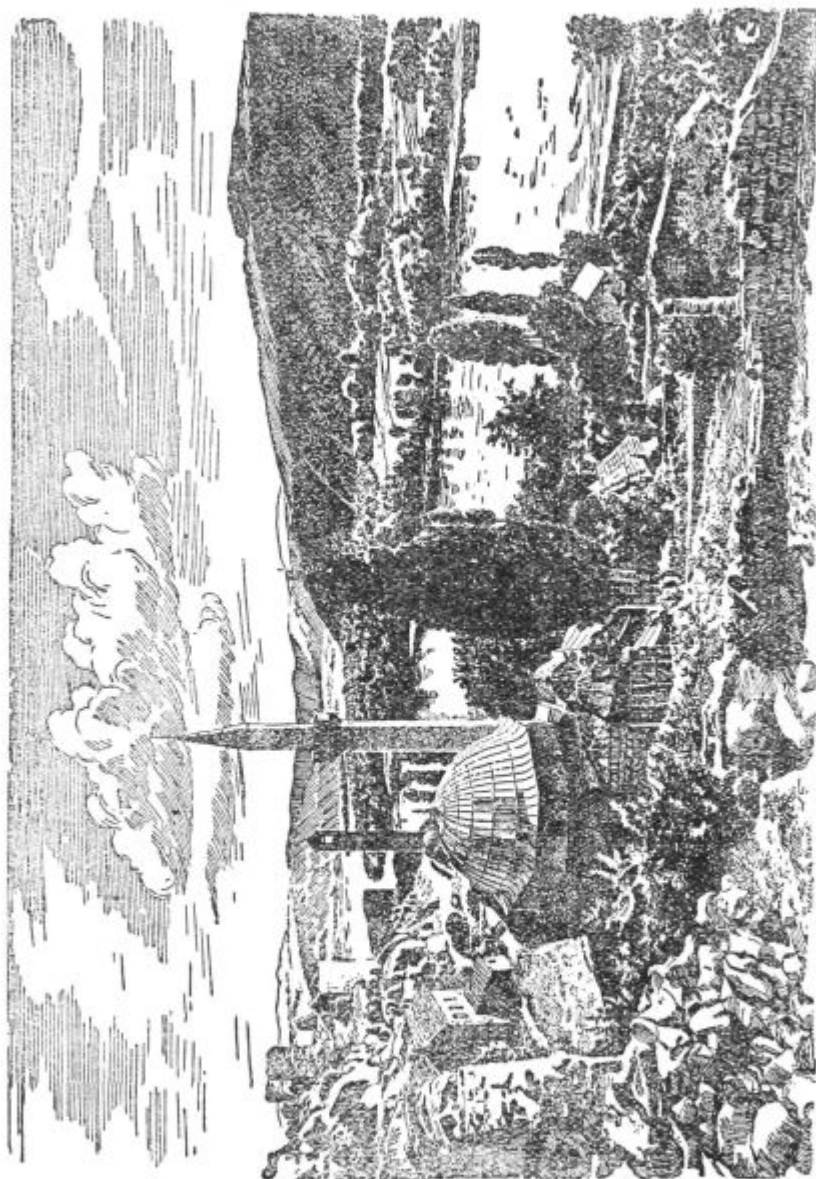
»Ne,« se je branil gospod Lederer.

»Potem ste pri društvu za varstvo ptic pevk!«

»Tudi ne.«

»Človek, pri katerem društvu pa ste potemtaker?« se je čudil nepoznani mož.

»Pri nobenem,« je rekel gospod Lederer. »To se pravi pri nekem pogreb-nem društvu.«

Franta Maly: Počitelj ob Neretvi

»Aha,« je godrnjal človek sumljivo. »Toda jaz se ne dam pokopati. Tudi ptic ne krmim. In tudi psa nimam nobenega.«

»Jaz pa imam doma psa,« je dejal gospod Lederer. »Lepega dolgodlakca.«
Potem morate postati član društva za vzrejo dolgodlakih psov,« je človek odločno izjavil.

»Zakaj?«

»Tako. Našli vas bodo in že boste tam. Nekoč sem dobil podarjenega kanarčka in čez tri dni sem bil član društva za rejo kanarcev v gornjem Novem mestu. Rejci kanarcev se moramo organizirati in tako dalje. Pred šestimi leti sem imel dakeljna. Po enem mesecu sem ga odslovil, toda še zmerom moram biti član društva za vzrejo čistokrvnih lovskih psov. Vsako leto dobim položnico in člansko izkaznico. Kaj naj storim,« je mrmral človek melanholično, »sem pri devetnajstih društvih.«

»To je mnogo,« je menil gospod Lederer.

»Da. Neki moj tovariš je tri pri tri in dvajsetih, toda on se zanima za mir in za fotografiranje. Oprostite, sem mislil, da ste od kakega društva za podpiranje ptic. Nekoč sem na primer dal nekemu beraču na cesti nekaj drobiža, čez pol leta pa sem bil član sedmih dobrodelnih društev. Poznavajoči vaše dobrotljivo srce, se obračamo na vas, in tako naprej. Še slabše pa je, če ste plemenitega mišljenja. Za plemenito mišljenje je društev, da se človeku kar lasje ježijo! In če si kjerkoli rojen, imaš takoj društvo rojakov, domovinske zveze in tako dalje. Nekje imam zabeleženo, pri katerih društvih sem,« je rekel človek in iztikal po žepih. »Ne vem, ampak to bi moralo imeti svoje meje. Da bi ne bilo treba biti pri tolikih društvih narmreč. Zato bi morala biti kaka zaščita ali zakon. Na primer, da nikogar ne smejo prisiliti, da bi bil član več ko dvanajstih društev.«

»To je težko,« je menil gospod Lederer. »Zakon bi tega ne mogel urediti. Pri nas je, kakor že temu pravijo, društvena svoboda...«

»Lepa svoboda,« je rekel človek zagrenjeno. »Ničesar ne moreš začeti brez društva. Vedno pravim, to bi bilo treba nekako organizirati. Vsi, ki so siti društvev, naj bi se potrudili in dosegli, da se zmanjša društvena dolžnost. Dvanajst društev bi zadostovalo, kaj ne? Mislim, da bi se dalo to vendarle organizirati.«

»Kako?«

»Za to bi bilo treba ustanoviti novo društvo,« je rekel človek. »Mislim, da bi se vpisalo vanj mnogo ljudi. Kratko malo, organizirajmo se... Agilno društvo ali zvezo... z društvenim glasilom, ki bi zagovarjalo interese onih, ki so preobteženi z društvenimi dolžnostmi.« —erka.

Prostaštvo je stranski produkt civilizacije.

Spomin je živa voda, ki jo zajemljemo iz globokega vodnjaka.

Pregledati prijatelje, pa ne zopet najti njih srca niti njih duše, se pravi posetiti zapuščen dom svoje mladosti.

Kadar trpiš, se ne pritožuj. Oblačiti besede v bolečino, se pravi dati telo temu, kar je bilo morda zgolj senca.

Starati se pomeni postajati pred grobiščem.

Nova sreča je kot nova obleka: z nekako dopadljivostjo jo nosimo.

Kadar prihaja sreča proti nam, nima vselej one obleke, v kateri smo jo mislili srečati.

Ne jemljite bližnjemu sadja z vrta, ukradite mu rajši njegovo srečo: postave vas ne bodo zadele.

Kdor se boji smrti, je manj nesrečen od onega, ki se boji življenja.

Augusta Amiel-Lapeyre

P A R C E L A 32

Ernest Pérochon

Ernest Pérochon je med mlajšimi najpomembnejši zastopnik tako imenovanega francoskega »regionalizma«. Rodil se je 1889 kot kmečki sin v neki vasi Zapadne Francije. O sebi je rekel: »Moj življenjepis ni zanimiv.« Ta izjava je značilna za pisatelja, ki živi ves v svojem delu, v katerem je njegova oseba docela v ozadju.

Do 1921 je bil E. Pérochon učitelj. Eno leto prej je izšel njegov znameniti roman »Rêne«, ki je preveden v skoraj vse evropske jezike. Roman je dosegel izredno velik uspeh — tiskali so ga v sto tisoč izvodih — ter je bil odlikovan z najvišjo francosko literarno nagrado Prix Goncourt. S tem je bila pisatelju dana možnost svobodnega ustvarjanja.

Pérochonovi »kmečki romani« — med njimi »Magdalena« in naš roman »Parcela 32« — diše po domači grudi, v njih žive naravni ljudje z vsemi lastnostmi plemena in vrste.

Prvi del

I.

Bilo je v Querellesu. Stari Mazureau je stal pred notarjevo hišo in potegnil za ročaj hišnega zvonca. Zadaž na dvorišču se je slišalo lahko zvonkljanje.

Toda nihče ni prišel odpret. Bilo je zelo mrzlo tu pred notarjevo hišo. Kakih petnajst let star dečanec, ki je spremljal starega, je zašepetal: »Ded, ti nisi dovolj močno pozvonil ali pa je mehanizem pokvarjen. Ali naj poskusim jaz?«

Segel je, ne da bi čakal na starčev odgovor, po bakrenem ročaju in zvonec je pričel takoj močno plesati. Prišla je mlada služkinja s cunjo v roki. Njeni lasje so bili razpuščeni, na njenem obrazu je bil čemeran izraz.

»Stopita nbtter!« je zaklicala, »pridita vendar noter!« Odpahnila sta železna vrata in šla čez dvorišče.

»Moje ime je Mazureau, gospodična . . . Amand Mazureau, s kmetije Marnière pri Fougerayju. Gospod Boureau mi je dal sporočiti, naj se oglasim o priliki pri njem.«

Dekla ni poslušala njegovih besed. Stopala je pred njima in pokazala vrata na levi. »Tu je govorilnica!« je rekla.

Vstopila sta. Gospod Boureau je bil toliko ljubeznivejši, kolikor služkinja ni bila. »Prosim, sedite, gospod Mazureau,« je rekel takoj, »pa ti tudi, mladec. On je vaš vnuk, kaj ne? No da, ni treba tajiti, saj se vidi na prvi pogled, da je vaš . . . Koliko pa je star?«

»Šestnajst jih bo.«

»E, e, zato je pa čvrst dečko.«

»Da, se ne morem pritoževati,« je odvrnil stari in dvignil brado.

Notar je medtem listal po svojih papirjih. »Vse v redu,« je dejal. »Tu je majhna vsota. Samo še podpis, potlej sva pa bot . . . Tu, tukajle se morate podpisati!«

Kmet je vzel svoje naočnike iz žepa in podpisal.

»Dobro. Tu je torej devet sto pet in šestdeset frankov. Preštejte, prosim.« Deček je vstal in ded mu je izročil bankovce. »Tu, to moreš storiti ti, Bernard!«

Čez dečkova lica je šinila bežna rdečica, nato se je za hip sklonil z obrazom nad pisalno mizo.

»Pet sto ... sedem sto ... osem sto, devet sto, petdeset, pet in šestdeset... Vse je!« je rekel. Vrnil je dedu denar. Notar se je smehljajal.

»Ne morete se pritoževati, gospod Mazureau. Vaš ubogi sin ni slabo prodal. Pomislite, devet sto pet in šestdeset frankov za siromašen košček zemlje!«

»Ampak, gospod Moureau, ta svet in zemljo so vendar vzeli nam!«

»Že res. Toda zato pridejo lepi denarci v hišo!«

»Nikomur nočem očitati,« je nadaljeval kmet. »Moj sin pač ni bil rojen za poljedelstvo. Preden je odšel, je počasi prodal vse, kar mu je zapustila moja rajna. Za to je imel pravico ... Ta denar je izkupiček za zadnji košček zemlje. Zdaj ni več nič. Moja snaha je že v mestu. Pravi, da bo odprla majhno prodajalnico ... Nimam nič zoper to.«

»Vaš sin je padel pri Verdunu, kaj ne?«

»Da, pri Verdunu ... teden dni potem, ko je prodal poslednji košček zemlje.«

Notar je segel z roko po čelu. »Tudi moj je padel. Toda to je bilo mnogo prej, mnogo prej, tri leta so že minula.«

Za trenutek sta molčala oba, nato se je notar sunkoma vzravnaval in rekel s spremenjenim glasom: »Mi stari moramo pač delati, to je naša usoda. Kako je z vašo kmetijo, Mazureau?«

»Ne morem se ravno tožiti, toda stare manjka, sem čisto sam s svojo hčerjo.«

Deček, ki je sedel zraven njega, se je premaknil.

»... s svojo hčerjo in s tem mladcem. Je že od začetka vojne pri meni.«

»Ni še videti, da bi bil velik gospodar.«

Iskra ponosa se je vžgala v dedovih očeh. »O, on že gospodari, vam pravim, že gospodari. Lahko vam rečem, da je moja velika opora.« Iztegnil je roko in jo položil na dečkovo glavo. »Fant, gospod Boureau, je pol moje moči.«

»E, da,« je rekel notar, »da bi že vendar bil kmalu konec te preklete vojne! Potem bi vsaj imeli pravico, da se končno odpočijete. Mogli bi prepustiti poljsko delo drugim ter mirno in zadovoljno preživeti svoj življenjski večer. Za življenje imate itak več ko dosti: gotovino in še zemljo povrh.«

»Ah, ne, jaz se bom prav tako odpočil, kakor so to storili moji predniki, ko bom namreč mrtev ... Porabi se toliko denarja, če se hoče dandanes živeti!«

»Denarja boste vendar imeli zadosti! Mislim namreč, če boste prodali svoje njive. Seveda ne vseh. Kakšen vrtiček si lahko pridržite zase in zaradi mene tudi kak travnik, da bo imela krava kaj jesti. Ne? To bi vam ne bilo po volji?«

Kmet je privzdignil glavo.

»Samo dobro me razumite,« je nadaljeval notar, »govorim o prodaji in ne o zakupu. Ako daste v zakup oral zemlje, dobite za to petnajst frankov, če jo pa prodate, dobite brez posebnega truda dvanajst sto frankov zanjo. Da, prav zares, osem tisoč frankov se dobi za en hektar! In jaz bi vam lahko naložil denar s šest odstotki v državne papirje.«

Mazureau je poslušal s stisnjenimi ustnicami. Večkrat je stresel z glavo: »Vse to ni zanesljivo,«

»Kaj? Državni papirji niso sigurni?«

»Ne, tega nočem reči. Državni papirji so gotovo sigurni. Čeprav seveda

vsekako manj sigurni od zemlje in sveta. Toda osem tisoč frankov za hektar, to ni gotovo.«

Notar se je sklonil k njemu in šepetal: »Mazureau, dobro prisluhnite! Če hočete prodati, vam jamčim osem tisoč frankov za hektar. Jaz vam jih jamčim... nemara bi se dobilo še več. Ali me razumete?«

»Da, razumem, gospod notar... osem tisočakov, osem revnih papirnatih cunj za hektar dobre zemlje... šest in pol juter.«

»Mislim, da bi bil to dober denar. Premislite se!«

Mazureau pa je nenadno spremenil svoj glas: »Gospod Boureau, zakaj mi vse to pripovedujete?«

Notar se je naslonil nazaj na svoj stol: »Ker ste pač moj klient... in končno je to vendar moj poklic, mar ne?«

»Ne, gospod Boureau, zakaj mi svetujete, naj prodam svoja polja, zemljo, ki sem jo podedoval po očetu, svet, na katerem so že od nekdaj Mazureauji?« Gledala sta si v oči kot sovražnika.

Kmetov globoki glas se je tresel. »Zakaj, to mi povejte! Morda mislite, da sem pred polomom? Tako daleč pa že še nisem, gospod notar!«

»Kaj še, kdo neki govori o polomu?... Govorim vam o interesantni kupčiji kot prijatelj s prijateljem. Če hočete, saj lahko takoj odidete, seveda lahko storite to takoj.«

Starec se je skušal smejati ter je povetil oči. »Ah, res je, gospod Boureau, jaz sem slab človek. Toda čemu me zavajate v skušnjava? Osem tisoč frankov za hektar! Če bi to le res bilo!«

»Ni treba, da verjamete. če nočete.«

Vstali so in dečko je bil že odprl vrata. Notar je pomolil starcu svojo špehato roko, ki jo je ta trdno prijel.

»Če bom prodal, gospod Boureau, potem že ne vsakemu prišlecu. Če mi bo možak všeč, se lahko še zmerom pomenimo. Takšen sem... Ker pa ste o tem prej tako govorili, se je gotovo že kdo obrnil na vas.«

Kmet je vprašujoče zrl v notarja.

»Ali je morda Léchelier? Ne? Ali Honoré z velike kmetije? Tudi ne? Potlej bo pač moj svak Sikot? Kaj ne, Sikot je?«

Notar ga je prijateljsko potrepljal po rami ter se mu prijazno nasmehnil. »Dragi prijatelj, doslej se ni še nihče obrnil name, vsaj neposredno ne. Eden hoče to, drugi drugo, vsak bi končno rad kaj kupil. Torej že mora biti par ljudi, ki s svoje strani prodajajo. Zato sem menil, da ste morebiti vi eden izmed teh in to je vse.«

»Tako, tako. Hvala, gospod Boureau. Torej pozdravljeni! Pojdiva, Bernard!«

Stopala sta z dolgimi in vendar počasnimi koraki skozi trg. Od daleč ju je pozdravil star kmet, toda samo deček mu je odzdravil.

Ko so bile zadnje hiše za njima, sta zavila z velike ceste na prečno stezo, ki je vodila naravnost po ravnini do Fougerayja. Bilo je v februarju. Mraz je bil hud in je bodel kakor z iglami. Nad brezkončno, brezdreveno ravnino je viselo nizko nebo. Nad njo je bril oster veter in pihal popotnikoma v obraz. Mazureau ga skoraj ni čutil, deček pa je zdaj pa zdaj vzdihnil:... reklet, kako veter boče!

Vselej je za hip obstal, da bi potegnil s kape uhogrevce. Ded je zdaj opazil, da ne koraka več vstric. Obrnil se je:

»Kaj počneš, Bernard?«

»Ah, moja ušesa so kakor led, pa tudi nos.« Toda stari oče ni slišal več

njegovih besed. Odkar je bil pri notarju, so se njegove misli mrzlično udeleževale.

»Slabo vreme,« je govoril deček. »Zemlja niti zmrznila ni in vendar ne pride nič iz nje. Zdaj, prav zdaj, bi morali imeti malo sonca. Pa tudi dežja, kaj ne, da bi prišlo žito.«

»Da, da, dežja... prav rahlega dežja... kaj praviš, Bernard.«

»Da.« Stari oče je izrekel svojo misel šele, ko je bil napravil že dvajset korakov.

»Reci, povej mi, Bernard, ali bi se vrnil s svojo materjo v mesto, če bi te hotela vzeti s seboj?«

»Ne!«

»Če bi pa hotela?«

»Ne, ne bo me vzela! In jaz nočem. Moje mesto je tu, kjer imam vedno kak opravček.«

»Ali ni rekla, da te bo dala učiti, tvoja mati?«

»Jaz ne pojdem! Moj oče je padel v vojni, nemara imam pravico ostati tukaj.«

»To si že povedal, dragec!«

»Hočem ostati tu pri nas. Imam tako rad zemljo in polja. Pozneje kdaj si bom še kupil njive, ne bom jih pa prodal!«

»Dobro je tako!« Ded je s ponosno nežnostjo zrl na dečka, ki ga je bil pred tremi leti komaj poznal. Njegova snaha mu ga je v začetku vojne zapala, ko je morala v Nantes v neko tovarno. Slabokrvni meščanček se je hitro razbohotil in že dober mesec po svojem prihodu je korakal z bičem v roki in z vlažnimi gručami prsti na nogah za plugom ter poganjal živali.

Mladec je iz svojega naravnega občutja našel stoletja stara gibanja svojega plemena in v njegovi otročji duši se je razvil silen občutek: Žilava ljubezen kmeta do grude, do nehvaležne grude, ki žeja po človeškem znoju, do suhe zemlje, ob kateri se krha orodje, do grude, ki povzroča človeku toliko truda, čez katero pa veje sveži veter veselstva.

Da, bil je pravi Mazureau, ta koreniti in pametni mladenič, delaven in redkobeseden zraven. Za ljubkanja tete Eveline, ki je bila tako nežna in materinska z njim, ni imel dosti umevanja. Nikoli ga niso videli, da bi se igral s fanti svoje starosti. Najljubša mu je bila edova družčina in družba njegovega psa Lamberta, velike popadljive živali z divjimi očmi. Ko so mu povedali, da je njegov oče padel, je sicer jokal, drugače pa je bil umen za vse.

Dalje prihodnjič

Veliki umetniki, katerih dela si doživel, te ne zapuste nikoli več: so kakor čudovite slike starih mojstrov, ki te vedno gledajo, od katerekoli strani jih opazuješ.

Nevarnost knjig je v tem, da prikazujejo velike misli in trudapolna dejanja kot preproste stvari.

Iz umetnikovih teorij se predvsem naučimo spoznavati njegove pomankljivosti in prednosti.

Siromašnost je umetniku koristna, če mu hitro in odločno v začetku življenja pokaže cilj in ga ne spremlja kot vztrajna popotna tovarišica.

Angelo Gatti

Napoleonova Korzika

Najlaže pa tudi najhitreje obišeš Napoleonov rojstni otok, če se vkrciš v Livornu na parnik, ki te odpelje ponoči, drugo jutro pa zagledaš ob sončnem vzhodu staro korziško pristanišče Bastio, ki te na zunaj spominja običajnega lica italijanskih obmorskih mest.

Pot na kolodvor te vodi najprvo skozi novi mestni del. Kakor hitro pa je za tabo živahno življenje, imaš pred seboj naravo v vsej južni bujnosti in vzdolž morja rodovitna polja. Sto osemdeset kilometrov dolga ozkotirna železnica se vije v številnih zavinkih in skozi dolge predore mimo gorskih vasi vedno više.

Na Korziki, katere površina znaša osemdeset kilometrov v širino in sto osemdeset kilometrov v dolžino, se menjavajo visoke snežne gore s strmim

Ajaccio na Korziki

skalovjem, složno vzpenjajoče se višave z gostimi porasti sivo srebrnih oljk in svetlo zelenimi koprenami oranžnih dreves, širni kostanjevi gozdovi z romantičnimi globelmi planinskega značaja, po katerih se pretakajo šumeči hudourniki. Tu vidiš visoke lavorike in mogočne evkalipte, tam vitke ciprese in mrke, široke pinje. Vsa Korzika diši po bohotnem vresu, o katerem je dejal Napoleon, da bi spoznal svojo domovino po tem vonju, pa če bi prišel slep na otok. Meter visoke opuncije rasto ob poslopjih in potih, iz peščene zemlje pa se dvigajo še višje betve agav.

Fantastično učinkujejo gorski koreni Bavelle in Monta Rotonda v osrčju otoka. Osamljena naselišča leže v globoki gorski samoti, starodavna, z ostanke nekdanjega saracenstva. Visoko nad Tavignanom se dviga stara trdnjava Corte na skalnatem stožcu, bogata na pravljicah in zgodovini. V tej gorski zaseki so se bili nekdanj vroči boji z Genovežani. Takrat so tamošnja dekleta prisegla, da se ne bodo možila, dokler bo v njih domačiji gospodoval tujec, ker nočejo roditi sužnjev.

Majhna lokomotiva nas je potegnila dvanajst sto metrov visoko, naravnost v sredo gorskega sveta. V ozadju Vizzavone se dviga okleni vrh Monta d'Oro. Hladen veter prihaja z njegovega lednika v dolino.

Vlak hiti navzdol proti korziški prestolnici Ajacciu. Narava je obdarila njen zaliv s sončnim obrazom. Poleg starega mesta se je tudi tu razvil mo-

derni mestni del s sodobnimi hišami in dobro zgrajenimi dovoznimi cestami v pristanišče.

Skozi Calaluccio in sončno Balagno prideš v znameniti vadanielski gozd, kjer rasto do petdeset metrov visoki bori. Kos korziškega pragozda. V enem teh gozdov je živel daleč od sveta tudi veliki bandit Antonio Bellascoscia. Ni hotel plačevati postavnih davkov, zbežal je in živel nestalno življenje, dokler ga niso zasledili orožniki in ustrelili. Poročen je bil s tremi sestrami, ki so mu povile dvajset otrok. Imeli so ga za poslednjega bandita, toda po krivici. Pred par leti so v Coggii pri Ajacciu ujeli in ubili »najslavnejšega« bandita v zadnjih desetletjih Andreja Spado. Enajst let je strahoval prebivalstvo, ko pa je prišel molit v cerkev, so ga lepo prijeli.

Korzičan pravi: Kdor ni videl Piane, ni videl Korzike! Skozi Calanche, skalovje rdečkastega granita, prideš v svetovno znamenito okolico. Menda res ni lepšega kraja na svetu. Vsaj ob zahajajočem soncu ne.

Mnogi moški so državni uradniki na Korziki ali v Franciji. Politika je huda strast Korzičana, toda le lokalna. Občinskih volitev se udeležuje vse prebivalstvo. Vse je na nogah. Celo ribiči ostanejo na kopnem. In še vselej se je končalo s krvjo.

V družinah so v visoki časti patriarhalni običaji. Pleme visoko spoštuje svoje mrtvece. Kadar kdo umre v družini, obiščejo mrtveca sorodniki in prijatelji, ga poljubujejo in moški ga spremijo do groba. Strašno zveni njih narek po ozkih ulicah. Ženske nosijo dolga leta žalno obleko, zato vidiš skoraj samo črno oblečene ženske.

Korzičan živi zase in za svoj ljubljani otok, kjer se govore trije jeziki. Ljubijo svoj otok, ki jim je dal Napoleona — njih največji ponos. Napoleona rojstna hiša na trgu Letizia je bila poleg palače Pozzo di Gorgo pač najboljša patricijska hiša v Ajacciu in na otoku. Čeprav je Napoleon živel in umrl daleč od svoje domovine, vzlic temu je njegov spomin svet vsakemu Korzičanu, ki nosi globoko v srcu podobo svojega cesarja. —tor.

Legenda o prvi ženski

Lepega dne — tako pripoveduje stara hindska legenda — je sprevidel Tvaštri (ognjenik v hindskem bajeslovju), ki je ustvaril svet in s tem moškega, da mu mora dati družico. Toda — o gorje! — vso svojo snov je uporabil za moškega in ni mu ostala več nobena solidna ali primerna prvina.

»Kaj naj storim?« je govoril Tvaštri, ves nezadovoljen s svojim delom in s samim seboj.

Dolgo in temeljito je razmišljal. Slednjič se je odločil. Vzel je okroglost Meseca, valovito premikanje kače, oprijemljivost rastlin ovijalk, trepetanje trave, vitkost vinske trte, žamet cvetlic, lahkost lista, nedolžni pogled mlade srne, veselost sončnih žarkov in solze megle, spremenljivost vetra, boječnost zajca, ničemurnost pava, trdoto demanta, sladkost medu, grozovitost tigra, toploto ognja, lesk in sij svežega snega, gaganje gosi in gruljenje grlice. Vse to je Tvaštri združil in oblikoval iz tega žensko. Tako je nastala prva ženska.

Ko jo je potlej izročil moškemu, je ta prestrašeno vzkliknil: »Kaj naj počnem z njo? Ne morem živeti z žensko!«

»Prav tako ne mora ona živeti brez tebe!« je odvrnil Tvaštri. ip

Skrivnostna zgodba

M. Zoščenko

To skrivnostno dogodivščino mi je pripovedoval neki zdravnik za notranje in specialist za otroške bolezni. Bil je že precej star in popolnoma siv. Ali je posivel zaradi te zgodbe ali pa zaradi starosti, se ne da dognati. Dokazano je samo to, da je bil siv in da mu je glas zvenel hripavo in ubito.

Ta doktor sedi torej nekoč v svoji ordinančni sobi in se vdaja temnim mislim: »Pacienti niso nič prida. Vsak pride z legitimacijo bolniške blagajne. Nobeden se ne domisli, da bi naredil zaseben obisk. Najbolje bi bilo kar zapreti ta kurnik.«

Nenadoma pozvoni. Vstopi državlján srednjih let in toži o slabosti srca. Srce, pravi, mu odpove vsak trenutek in sploh čuti, da bo kmalu po tem obisku umrl. Zdravnik ga preišče — nič takega, zdrav ko bik, polnokrven, z visoko zasukanimi brki — vse na pravem mestu. Zato mu je predpisal špajkove kapljice, mu zaračunal sedem rubljev za poset, zmajal z glavo in mu naročil, kakor je navada v njegovem poklicu, naj pride še enkrat.

Drugi dan ob istem času je poiskala zdravnika stara ženska v črni obleki. Kar naprej se je usekovala, jokala in dejala: »Včeraj,« je rekla, »je bil pri vas moj nečak, Vasilij Ledencov. Kaj deste k temu, nocojšnjo noč je preminul. Ali bi mu ne bili mogli napraviti osmrtnico?« Doktor reče: »Čudim se, da je preminul. Po špajkovih kapljicah se redko umrje. Vendar vam ne morem napisati mrtvaškega lista — mrtveca bi moral prej videti.« Starka reče: »Sijajno! Pojdite z menoj, ni daleč.«

Zdravnik vzame svoj pribor, natakne — to se razume — galoše in gre s starko. Popneta se v peto nadstropje. Stopita v stanovanje. Znani vonj kadila se začuti. Mrlič leži na mizi. Okrog goré sveče. V enem kotu se turbožno smerda stara ženska. Zdravniku je to do duše zoprno. »Kako sem mogel, jaz, stari osel,« si je mislil, »tako zmotiti se v tem pacientu. In v kakšno neprijetno zgodbo sem se zapletel.« Séde, hitro napiše mrtvaški list, ga da starki in se brž odstrani.

Pride do hišnih vrat. Nenadoma se spomni, da je — resnično! — pozabil galoše. Še enkrat koraka navzgor. Stopi v stanovanje. Vrata so seveda odprta. In nenadoma, kaj vidi: mrtvak Vasilij Ledencov sedi na mizi, si zavezuje čevlje in se prička s staro. Stara stopica okoli odra in ugaša s prsti sveče. Zdravnik ostrmi, hoče zakričati od strahu, toda premaga se in jo popiha, kakršen je prišel, brez galoš.

Pride domov, se vrže na divan in zobje mu klepečejo od groze. Potem pije špajkove kapljice, se pomiri in pokliče vojaštvo. Drugi dan je narodna vojska pojasnila zgodbo. Zadeva je bila takale: oglasni agent Vasilij Mitrofanovič Ledencov si je prisvojil tri tisoč rubljev državne imovine. S tem denarjem je hotel za vedno izginiti in začeti novo življenje. Toda do tega ni prišlo.

Galoše je dobil zdravnik čez tri mesece vendar nazaj po brezštevilnih pritožbah, vlogah in ohodkih po vsem možnih instancah. Če natanko premislimo, se je zdravnik razmeroma dobro odrezal. Kajti razen strahu in živčnega napada zaradi ovirane vrnitve galoš ga ni zadela nobena več neprijetnost. Ko mi je povedal to zgodbo, je vzdihnil in pridal: »S tri tisoč rublji v žepu je hotel ta lopov za sedem rubljev na veke izginiti iz življenja, zdravniška veda pa je to preprečila.«

A. Debeljak.

Ljubezenske radio postaje

Francoski učenjak J. H. Fabre je neke pomladi zaprl samico nočnega pavlinčka pod rešetko. Okna sobe so bila na stežaj odprta, sicer pa je bila v sobi popolna tema. Zunaj je bilo vetrovno vreme in črna noč. Okrog hiše mnogo drevja in gosto grmičje. Vzlic vsem tem oviram je Fabre opazil, kako prihajajo samci v velikem številu v sobo, se motajo ob rešetki in se trudijo, da bi prišli k zaprti nevesti. V enem samem tednu je do desetih zvečer obiskalo sobo do sto petdeset samcev.

Nočni pavlinček je eden največjih naših metuljev, kostanjeve barve, z velikimi krili, podobnimi pavovemu repu. Fabre je sleherni večer zaznamoval slehernega samca, da se prepriča, če se bo še vrnil ali ne. Ugotovil je, da se je le redkokateri samec vrnil, da pa so prihajali zmerom novi. Oni, ki jih je ujel in pridržal, so drugo jutro ležali na tleh, onemogli in v smrtnih krčih. Samec nočnega pavlinčka živi namreč komaj tri, štiri dni, odnosno večere. Nima razvitih ustnic in ne prebavnih organov.

Fabre je posul vso sobo in rešetko z naftalinom. Razen tega je razpostavil po sobi krožnike s petrolejem in žveplom. Zaman. Samci so kljub temu prihajali. Kaj jih je gnalo k samicam? Vid? Sluh? Morda voh? Vid ne, ker je bila temna noč in mnogo ovir. Sluh tudi ne, kajti zaprta samica se ni niti enkrat premaknila ter je bila pod mrežo kakor mrtva. Torej voh?

Učenjak je napravil še drug poskus. Samico je nepropustno zaprl v stekleno posodo. Zdaj samci niso več prihajali. Zakaj? Zrak, v katerem je bila samica, ni bil več v stiku z vnanjim zrakom. To se pravi, skrivnostni valovi, ki zблиžujejo samca in samico, niso mogli delovati. Fabre je pridržal samico deset dni v ujetništvu, kajti samica živi delj nego samec.

Enake poskuse je delal Fabre z dnevnim pavlinčkom in s hrastovim prelcem in sicer podnevi. Izid je bil isti. Vse zapreke so bile zaman. Samci, obveščeni po valovih, so hiteli k samici. V organizmu teh metuljev je torej nekaka oddajna in sprejemna radio postaja.

Tudi nekatere druge živali vodi in kliče podobna »radio postaja«. V severnem Tihem morju se zbirajo od marca do aprila cele armade mrožev. Posebno v bližini ustja reke Kolumbije, od koder krenejo potem na skupno daljno potovanje v Beringovo morje, kjer je njih pravo bivališče. Milijski mrožev najdejo posamič in v manjših skupinah pot, dolgo tisoče kilometrov, brez kompasa, brez astronomije in brez morskih zemljevidov. Od ustja reke se usmeri skoraj strahoten sprevod proti severovzhodu, proti Severnemu Ledenemu morju. Kamorkoli seže pogled, povsod se vidijo le črne okrogle glave, ki se dvigajo in zopet potapljajo. Potovanje ni posebno hitro, kajti v gneči ovirajo živali druga drugo. Samice se vračajo v domovino z mladiči v svojih telesih. Čim doseže mrožji vlak svojo domačijo, to je v prvih dneh julija, se prične kotenje, ki traja tri dni. Močnejši zmaga tudi pri njih. Marsikateri samec ima do pet in sedemdeset samic, ki jih straži z veliko ljubosumnostjo. Obale domovinskih otokov postanejo prizorišča krvavih bojov. V času parjenja ne uživajo samice nobene hrane. Žive od zaloga, ki so si jih nabrale za zimo. Jesen požene mrože spet v širine Pacifika, do starih in dobro založenih ribjih lovišč.

Po razpravi J. H. Fabreja — I. V.

Lotite se obdelovanja svojih možgan!

Dr. J. Mencinger

O Trdinovi »Rajski ptici«

L. Košttál

Leta 1882. je objavil Zvon v II. letniku na str. 241—3 med »Bajkami in povestmi o Gorjancih« Janeza Trdine pod št. 5 »Rajsko ptico« (ponatisnjena je v II. zvezku »Zbr. spisov«, str. 79—82). V njej je pisatelj po svoji navadi zvaril pripovedko o kmečkem »puntu« z legendo o menihu*, ki je bil tako zamaknjen v krasno petje rajске ptice, da se je zbudil šele čez mnogo, mnogo let in našel v samostanu same neznane mu brate. Nemara so poznali to legendo vsi romanski, germanski in slovanski narodi krščanske Evrope.

Kolikor vem, se je prvič natisnila v latinščini v delu »Sermones discipuli« nemškega dominikanca Joh. Herolta proti koncu 15. stoletja. Med l. 1540. in 1560. jo je prevedel v hrvaščino biogradski župnik Mihovil iz Vinodola (rokopis je v glagolici, po en prepis je shranjen pri Staroslov. akademiji v Krku, pri Jugoslov. akademiji v Zagrebu in v zapuščini prof. I. Milčetića).

Leta 1616. je objavil Matija Divković (iz Jelašk pri Varešu v Bosni) svoje »Besjede svrhu evandjelja nedjeljnijeh«. V to knjigo je sprejel tudi legendo o rajski ptici, ki jo je bil našel v glag. rokopisu ali pa slišal med ljudstvom — saj se je Mihovilov rokopis mnogo prepisoval in širil po otoku Krku, Istri in Primorju. Divković je bajko razširil in retorično okrasil. Beremo jo v raznih gimn. učnih knjigah, n. pr. v Vodnikovem »Pregledu h. s. književnosti u ogle-dima« (1923) na str. 135. in v Veljković-Savkovićevih »Primerih stila i jezika jsl. književnosti«, I. (1932) na str. 231. pod nadpisom »Koliko su slatke pjesni nebeske«. Predzadnji stavek legende se glasi: »I počeše iskati (namreč menihi), koliko je, da je izašao iz manastijera, i nadjoše, da bješe slišao i čutio one ptičice trista i četrdeset godišta«.

Leta 1780. je izdal Antun Kanižlić (iz slavonske Požege) epsko-lirsko pesnitev pod naslovom »Sv. Rožalija«. V njej je natisnjena tudi naša legenda. L. 1852. je prinesla »Bčela« na str. 201. pesem »Od nebeške gloriije« Matije Valjavca (beremo jo lahko n. pr. v »Pesmih« l. 1855. in v »Poezijah«, ki jih je izdala Slov. Mat. l. 1899., na str. 65—6.)

Pri Valjavcu je poslušal menih ptico tristo let, pri Trdini jo je pa graščak le trideset let.

Tov. dr. Al. Turk me je opozoril na Trdinovo »Pravljico od mrtvaške kosti« (v »Ljublj. Časniku« iz l. 1850., na str. 168), ki ima podobno vsebino kakor »Raj-ska ptica«. Od nekega tovariša Srba sem zvedel, da je med Srbohrvati znana neka pripovedka ali pravljica o isti snovi, samo da nadomešča meniha (ali grofa) car, samostan pa (ali graščino) carski dvor in car ne posluša ptice, temveč gleda nebeško krasoto.

* Trdina je nadomestil redovnika z graščakom.

MALI OBZORNİK

Matematična biologija

V Parizu je izšla pod tem naslovom knjiga, ki jo je spisal V. A. Kostitzin. Uvod je napisal Vito Valterra, ki velja za duhovnega očeta matematične biologije. Valterra označuje avtorjevo delo kot prvi didaktični in sintetični povzetek iz tega področja. Knjiga se obrača na biologe in matematike, vendar se zdí pripravna, da tudi izobraženemu laiku raztolmači koristi, kakršne nudi matematična metoda življenjslovcu. k

Ljudsko pesništvo s Kavkaza

Založnica »Akademija«, Moskva-Leningrad, je konec julija izdala 650 str. debel zvezek kabardinske epike, bajk, bajnih pripovedek in pravljic, ljudskih popevk, pregovorov itd., pod naslovom: Kabardinskij Folklor. Uvod, tolmač in slovar je sestavil M. E. Talp, kot urednik je podpisan I. M. Sokolov. Prevode so oskrbeli številni raziskovalci, ki so po nalogu Znanstvenega raziskovalnega zavoda za kabardino-bal-kansko področje na mestu samem gradivo skupljali ter v l. 1935. in 1936. prevode pripravili za tisk. Epsko pesništvo Kavkaza spada med najboljše umotvore svetovnega slovstva. Naravnost na Homera spominja in prometejski motiv se tu prikazuje kot rapsodski tema, tvarina v odlomkih. Zakladnica pregovorov obiluje z vzhodno modrostjo. Pesmi so polne žara in podob. Erotika (ljubavna snov) in junaštvo prevladujeta. Kabardinska folklorja je živa sestavina današnjosti. Izdajatelji jo sledijo tja v najnovejši čas, do kolhoznih in krasno-armskih popevank (kolhoz — kolektivno hojčarstvo). NK

Cuernavaca

Kravji rog, ako je ime špansko in ne indijansko, pomeni to ime: glavno mesto mehiške države Morelos in zimsko okrevališče 1542 m nad morjem. Ima železniško postajo, škofijski sedež, prodaja tobak. Steje pa nekaj nad 8000 duš. Na jugozahodu se dviga na 117 m visokem griču azteška trdnjava Xochicalca.

V Kuernavaki živi že celo vrsto let sin priljubljenega nadučitelja Jakoba Žebreta Viljem, ozir. Guillerme Žebre, oženjen z Arabko, ki se je naučila moževe materinščine. G. Žebre ima farmo in obilo živine, zlasti konj, ki jih posoja izletnikom, posebno britanskim, za-verovanim v slikovito mestece. Vendar zadnja leta toži, da turistika občutno pojema: gospa kriza jo davi in duši. nk

Vroč krompir zoper pljučnico

V ljudski medicini so imeli ovoji z vročim krompirjem že od nekdaj veliko vlogo. V naših časih, ko se naravni zdravilni načini spet vedno bolj uveljavljajo, je prišlo tudi zavijanje z vročim krompirjem v veljavo. Pri one vrste pljučnici, ki se označuje z rjasto rdečimi izmečki, priporočajo mnogi zdravniki to zdravljenje.

Vroč, kakih 5 cm debel krompirjev ovoj se zavije v blago ter se položi na obolelo stran prsnega koša in sicer na srajco. Da se obvaruje koža, je treba v začetku med srajco in ovoj položiti tri brisače. Ker se ovoj hladi, je treba v bližino vsakih deset minut odstraniti po ena brisača. S tem dosežemo, da je učinek toplote na obolelem mestu zmerom enak. Ovoj naj ostane kake tri četrt ure. To je treba navadno trikrat dnevno ponoviti.

Kakor pri vseh boleznih, tako je tudi pri pljučnici važno, da se prične takoj z zdravljenjem. Pravočasna uporaba omenjenega ovoja povzroči hiter padec vročine in pospeši bolnikovo okrevanje. zdr

Čudeži v naravi

Glicinije morejo z vijakastim vrtenjem svojih stročnih polovic dati svojim semenom takšen pogon, da zletijo ta semena ob prostem tiru do 10 m daleč. V tem oziru ima ta rastlina rekord med rastlinami naših širin.

V hektarju poljske zemlje je 200.000 do 500.000 deževnikov. Trditev, da bi mogli deževniki kos zemlje v približno dvajsetih letih sami »preorati«, to je brez človekove pomoči, nikakor ni pretirana.

Pomembna desetletnica

Nad sto strani obsegajoči 12. zvezek »Zdravniškega vestnika« je izšel v proslavo desetletnice obstoja prvega strokovnega glasila slovenskega zdravništva in je obenem zadnja številka, ki jo je uredil dr. R. Neubauer, šef primarij na Golniku.

Temu jubileju, ki v naših razmerah pač ni tako skromen, je posvetil urednik na uvodnem mestu tople besede. Kako resnična je ugotovitev: »Radi življenjske podobe svojega naroda pišemo, iz ljubezni do svojega jezika se trudimo za nekaj, kar bi sicer brez truda dobivali pri drugih narodih in v tujih jezikih«. Te besede ne veljajo samo za slovensko zdravniško vedo, marveč več ali manj za vse naše kulturno delo.

Iz bogate vsebine te številke omenjamo le govor predsednika mednarodne akademije za zdravniško izobrazbo dr. Borsta, o katerem je spregovoril dr. M. Černič v pričujoči številki našega obzornika. Nadalje so prispevali članke: dr. V. Meršol, dr. I. Pirc, dr. A. Košir, dr. J. Cholewa, dr. M. Černič, dr. M. Kamin, dr. St. Lutman, dr. A. Boh, dr. Milič Grujić, dr. T. Furlan, dr. B. Lavrič, dr. R. Neubauer, dr. I. Klemenčič, dr. Jel. Davidova, dr. J. Bohinjec, dr. Dr. Mušič in dr. J. Arko. Cela vrsta zanimivih prispevkov tudi za inteligentne laike!

Zgodovina slovenske medicine bo nedvomno priznala velike zasluge dosežanega urednika na polju znanstvenega publicističnega delovanja. Sedem let urejevanja medicinske revije v dostikrat neugodnih prilikah je nekaj več od še tako idealne požrtvovalnosti. »Čeprav najmanjši med evropskimi narodi, nismo zato od nobene naloge oproščeni. Z vso požrtvovalnostjo se udeležujemo z ostalimi stanovci pri večni reformaciji slovenskega kulturnega življenja!« Te urednikove poslovilne besede bodo gotovo tudi novemu uredništvu vodilna nit poleg znanstvenega udejstvovanja.

Obenem je zaključen IV. letnik »Evgenike«, ki je izhajala doslej kot priloga »Zdravniškega vestnika« in katero je urejeval dr. B. Škerlj. »Evgenika« preneha začasno izhajati. Upamo, da res le začasno. p

Pes v snegu

Ne samo človek, tudi pes, njegov zvesti in nemara najiskrenejši prijatelj, se veseli snega in svežega zraka v snežni pokrajini. Znano je, da mnoge živali pri prvem sneženju živahno hlatajo po snežinkah in da so nasploh veselejše nego so bile, ko še ni snežilo.

S posebnim veseljem se podijo psi za sneženimi kepami, ki jih poganjajo naprej ter se igrajo z njimi, dokler se kepe slednjic ne razkrojijo v svoje sestavne dele. Dokler nagobčnik preprečuje, da bi prišle živali v ožji stik s to mrzlo igračo, to početje ni nevarno in poškoduje kvečemu le nagobčnik. Lastnik psa mora pač paziti, da se ne odločijo železni deli nagobčnika, kar lahko rani žival. Sicer pa vsak previden lastnik itak zdaj pa zdaj pregleda nagobčnik.

Previdnost je priporočljiva tudi tedaj, če se pes polasti kakega ledenega drobca ali snega. Marsikateri pes žre sneg s posebno naslado. Če ga zaradi nagobčnika ne more, potem ga vsaj liže, kar v nobenem primeru ne more koristiti njegovemu zdravju, zlasti pa ne mestnemu psu.

Posebno nevarno je, če si je pes po divjanju v snegu na ta način ugasil žejo! Lastnik mora odločno skrbeti za to, da se žival s tem ne prehladi, pa naj gre že za želodčni katar ali za kako drugo prehlajenje. Za gasitev žeje zadostuje sveža, toda ne premrzla voda.

Mnogi psi se radi valjajo po snegu. To v splošnem ni nevarno, ker jih gosta dlaka varuje pred močnim ohlajenjem, ležati pa pes ne sme nikdar v snegu! kg

Nasveti

Kdor hoče dati svojim otrokom psa za tovariša pri igranju, naj se prej pouči o pasmi. Vsaka pasma namreč ni primerna. Izbere naj si mladega psa, kajti od odraslih živali ne moreš zahtevati, da se puste suvati, če tega niso vajeni.

Ce že moraš neogibno imeti psa na verigi, potem mu daj vsaj dolgo žlico, na katero pritrdiš verigo z obročkom, da se more uboga žival dovolj premikati in teči. Pasja koča mora biti na vsak način vedno suha in varna pred prepilhom. V njej mora biti zmerom čista slama. Koča naj stoji tako, da more žival poleti vsak čas leči v senco in priti do sveže vode.

»Naši psi«

Izšla je 4.-5. št. strokovnega glasila za vzrejo in vzgojo psov vseh pasem, ki ga izdaja Klub ljubiteljev sportnih psov v Ljubljani. List vsebuje kramljanje »Kaj mi je mar vaš pes?«, nakar sledi važna poročila o IV. državni razstavi psov vseh pasem v Ljubljani, kinološke vesti i. dr. List izhaja šestkrat na leto in stane za nečlane letno 15 din.

Pisan je svet

Tega je špinača kriva

Ena izmed najpopularnejših komičnih figur v vsakdanjih serijah šaljivih risb, ki jih prinašajo ameriške novine, je mornar Popeye. Njegov iznajditelj C. Segar je sicer že mrtev, toda njegov mornar bo najbrže še dolgo živel. Popeye, ki je izredno močen, se hrani izključno le s špinačo. Zdaj mu bo mesto Crystal v Teksasu, čigar blagostanje je odvisno od pridelovanja špinače, postavilo spomenik.

Udvorljivo pravosodje

V Nikaragui ženske priče niso več dolžne glasno povedati svoje starosti, ampak lahko zašepetajo svoja leta sodniku na uho. To se je zgodilo zato, ker so tam ženske redno grešile zoper zakon, ki prepoveduje krivo prisego. Katera je navedla napačno starost, je morala v ječo.

Spiritizem je prevara

Znani »čarodej« Harry Houdini, ki je pred desetimi leti umrl, je bil nagljen k spiritizmu. Pred smrtjo se je s svojo ženo dogovoril, da bosta poskušala po spiritističnem potu ostati v zvezdi. Žena se je celih deset let zvesto trudila, zdaj pa je izjavila, da se ji to nikoli ni posrečilo in da je spiritizem le prevara.

Vedno sveže norveško

RIBJE OLJE

in vsakovrstna

ZDRAVILNA ZELIŠČA

priporočamo iz lekarne

USTAR, Ljubljana

hiša BATA

KNJIGARNA

TISKOVNE ZADRUGE

V LJUBLJANI
ŠELENBURGOVA UL. 3.

ima v zalogi
vsakovrstne
leposlovne
knjige

DIPL. OPTIK
Fr. P. **Zajec**
LJUBLJANA, PASAŽA NEBOTIČNIKA

Naročnikom in čitateljem

Prva številka nove knjige se je iz tiskarsko tehničnih razlogov nekoliko zakasnila, zato pa bodo naslednje izhajale brez vsakemu zamude z naše strani.

Prosimo vas, da nam ostanete še nadalje naklonjeni in da priporočate naš obzornik svojim prijateljem in znancem, če ga še ne poznajo. Povejte jim, da morejo popolnoma brezplačno zahtevati eno številko »Življenja in sveta« na ogled. Blagovolite jim izročiti priloženi prospekt.

Ako kdo izmed starih naročnikov slučajno ni prejel prve številke novega letnika, naj blagovoli oprostiti pomoti in naj to takoj sporoči upravi z natančno navedbo svojega naslova.

V eni prihodnjih številok naše revije bo razpisan poleg že znanih nagrad za naše naročnike še poseben nagradni natečaj s praktičnimi darili, katerega se bodo lahko udeležili vsi naši naročniki, ki bodo do tedaj poravnali naročnino za določen čas.

Uprava »ŽIVLJENJA IN SVETA«
Ljubljana, Aleševčeva 16.

SANATORIJ V MARIBORU

Gosposka ul. št. 49
Telefon 23-58

je najmoderneje urejen za operacije. Zdravilni aparati: ENTERO-CLEANER za črevesne kopeli; DIATERMIJA za električno pregrevanje v globini; TONIZATOR za poživljanje udov; ŽARNICA 'HALA' za akutna vnetja; VIŠINSKO SONCE za obsevanje. Oskrbnina: I. razred 120 din, II. razred 80 din na dan.

Priporoča se

Štefan Kraut

carinski posrednik

v Mariboru, Aleksandrova cesta 6
(nasproti gl. kolodvora) Telefon 23-03

V carinsko špediterski stroki sem si pridobil v teku dvajsetih let bogatih izkušenj, zato vam lahko najboljše postrežem. Informacije dobite brezplačno

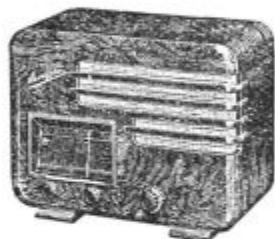
Priporoča se KNJIGOVEZNICA

Ivan Bonač

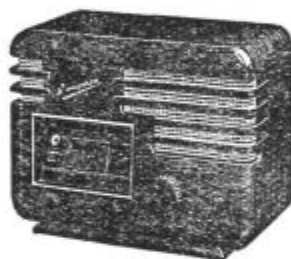
Ljubljana, Knafljeva ul. 2.

HORNYPHON

PRINC

LORD

REX

OLYMPIC

Vodilni po obliki, blagozvočnosti in tehnični dovršenosti.

RADIO - PEGAN

LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 12